EUGENIA NOUR

TEXTUL LITERAR PRIN EXERCIȚII CREATIVE

Universitas XXI

EUGENIA NOUR

TEXTUL LITERAR PRIN EXERCIȚII CREATIVE

Scanned with OKEN Scanner

Motto:

Limpede nu vezi decât cu inima, ochii nu pot pătrunde în miezul lucrurilor”

Antoine de Saint-Exupéry – *Micul prinț*

Scanned with OKEN Scanner

NOTA AUTORULUI

Lucrarea se vrea a fi un îndrumar orientativ de abordare prin exerciţiu a operei literare.

Fără a folosi noţiuni de teorie literară, se prezintă opera pe genuri şi specii, cu exerciţii specifice, diverse, exprimate în itemi moderni, care facilitează înţelegerea textului.

De asemenea, lucrarea realizează o punte de legătură între ciclul primar şi cel gimnazial, o altă abordare a exerciţiului literar la clasele II-IV, familiarizând aproape firesc elevii cu universul operei literare.

Scanned with OKEN Scanner

Cuvânt înainte

Pedagogia modernă acordă o deosebită importanţă opoziţiei între *educaţia formală*, al cărei scop este, cum se ştie, memorarea informaţiilor şi *educaţia funcţională*, care urmăreşte prioritar dezvoltarea posibilităţilor creatoare, cultivarea capacităţilor de expresie. Instrumentul indispensabil de expresie originală rămâne *limbajul*. În acest context ,formarea capacităţii elevilor de a formula un mesaj clar, coerent dar şi expresiv devine un obiectiv fundamental – numit în curriculum – obiectiv cadru – obligatoriu de atins.

Elevii au ca modele textul literar, adică o compoziţie lingvistică în care limbajul este un *semn*. Semnificaţia ia naştere în procesul receptării, care este un *act semiotic*.

Textul presupune o organizare a limbajului, adică a *sistemului de semne* pe care învăţătorul trebuie să-l descifreze împreună cu elevii. Autoarea a propus un *sistem coerent şi eficient de lucru* pentru a conduce elevii spre înţelegerea profundă a textului.

Orice compoziţie implică două planuri: cel al *semnificantului* (planul expresiei şi al limbii) şi cel al *semnificatului* (planul conţinutului, al ideilor).

Lucrarea conţine exerciţii care vizează ambele planuri, încât elevul ajunge treptat spre înţelegerea mesajului exprimat de autor.

Curriculum-ul naţional stabileşte standarde în lumina cărora sunt formulate sarcinile de lucru din cadrul lucrării de faţă.

Remarcăm astfel cerinţele variate prin care elevii pot identifica şi diferenţia secvenţele narative, descriptive sau dialogate din textele date, devenind capabili să desprindă sau să recunoască trăsăturile fizice şi morale ale personajelor, dar mai ales să îşi însuşească un vocabular bogat şi nuanţat.

Scrierea se sprijină pe o gimnastică mentală, fapt care a determinat autoarea să conceapă exerciţii tip grilă, prin care să exerseze instrumentele logice ale limbii.

Remarcăm rigoarea formulării sarcinilor de lucru, prezentate gradat şi în concordanţă cu noţiunile de teorie literară, expuse în partea introductivă a lucrării. Astfel, fiecare elev va putea descoperi, prin efort propriu, frumuseţea unei imagini artistice, sensuri noi ale cuvintelor şi expresiilor din textele date, căpătând deprinderi şi mai ales capacităţi de a utiliza în noi contexte cele însuşite.

Lucrarea devine astfel un instrument de lucru necesar fiecărui elev din clasele II-IV, pentru a putea răspunde cerinţelor programelor din gimnaziu.

Scanned with OKEN Scanner

Autoarea a asociat, prin sarcinile didactice propuse, o activitate cognitivă unitară şi complexă, deoarece antrenează *percepţia, gândirea, imaginaţia* copilului dar nu neglijează *sensibilitatea*.

Finalitatea lucrării constă în posibilitatea de a forma elevilor deprinderi indispensabile exprimării proprii, în compoziţii originale. Un rol însemnat va avea parcurgerea culegerii de către elevi în formarea *sensibilităţii artistice*, în obişnuinţa unei exprimări *curente, spontane, fluente* şi *eficace*.

Ca profesor-metodist, apreciez în mod deosebit demersul doamnei învăţătoare - autoarea lucrării, izvorât din experienţa didactică dar şi din necesitatea corelării la noile cerinţe ale programei şcolare. O recomand atât domnilor învăţători, prioritar celor tineri, dar mai ales elevilor, ca instrument de lucru în clasă.

Profesor metodist: **Olga Bojoi,**
Şcoala Normală "Vasile Lupu" Iaşi

Scanned with OKEN Scanner

Informaţia literară

Genul literar

Expresie provenită din limba franceză: "genre littéraire".

Genurile literare sunt tipuri specifice de organizare literară, structuri în sensul unor moduri de construcţie literară.

Teoria literaturii clasifică operele literare în trei genuri fundamentale:

- genul liric
- genul epic
- genul dramatic

Genul liric:

Provine din grecescul "lirikos" – liric. La greci poezia era rostită în acompaniamentul de liră.

Genul liric se caracterizează prin modalitatea directă a exprimării sentimentelor autorului, obiectul poeziei lirice formându-l stările afective, emoţiile.

Genul epic:

Provine din francezul "épique", latinul "epicus"; grecescul "epikos" – derivat din "epos" însemnând "cuvânt", "zicere".

Genul epic cuprinde creaţii în proză sau în versuri, în care modalitatea literară o constituie naraţiunea unor întâmplări. Se deosebeşte de genul liric prin obiectivare.

Vechi gen literar a cărui apariţie o marchează epopeile homerice, *Iliada* şi *Odiseea* – secolul al IX-lea î.e.n.

Genul dramatic:

Cuprinde operele literare menite a fi reprezentate pe scenă, modul de expunere, caracteristic în creaţia dramatică fiind dialogul, deşi el nu este definitoriu acesteia.

Scanned with OKEN Scanner

Specia literară:

Este o subdiviziune a unui gen literar.

Criteriile de diferenţiere a speciilor unui gen literar diferă de la un gen la altul.

În *genul liric* factorul determinant este natura sentimentului exprimat în cuprinsul speciei (melancolie, admiraţie).

În *genul epic* factorul determinant este amploarea şi complexitatea acţiunii.

Scanned with OKEN Scanner

BASMUL

Termenul provine din limba slavă, "basni" – născocire. Specie a genului epic, naraţiune în proză îndeosebi şi mai puţin în versuri, în cuprinsul căreia, cu ajutorul unor mijloace tradiţionale se povestesc întâmplări fantastice, puse pe seama unor personaje sau forţe supranaturale, din domeniul irealului.

După originea lor, basmele pot fi:

- basme populare,
- basme culte.

Basmele populare: sunt supuse variabilităţii, datorită circulării lor pe cale orală, chiar dacă prin culegerea lor de către folclorişti au fost fixate prin tipărire.

Basmele culte: unele versificate: *Călin Nebunul* de Mihai Eminescu; *Cetină Dalbă* de George Coşbuc; altele în proză ca *Poveştile* lui Ion Creangă; *Făt-Frumos din lacrimă* de Mihai Eminescu etc., rămân în forma în care au fost create.

În literatura română, Lazăr Şăineanu a făcut o clasificare a basmelor în:

- *basme fantastice* – cu miraculosul ca element principal
- *basme etico- mitice* - cuprind faptele eroilor şi învăţăturii morale
- *basme glumeţe* - în care predomină umorul.

Cu tot caracterul fantastic al întâmplărilor, basmele reflectă modul de a gândi şi simţi al poporului, exprimând năzuinţe, visuri în care forţele răului sunt învinse, triumfând adevărul şi dreptatea, *binele* ca o categorie morală esenţială. George Călinescu în *Estetica basmului* nota: "Basmul e un gen vast, depăşind cu mult romanul, fiind mitologie, etică, ştiinţă, observare morală."

Basmul are *particularităţi artistice* specifice:

- fantasticul întâmplărilor
- eroi fantastici
- dualismul binelui şi răului
- formele tradiţionale iniţiale: "A fost odată..." (transpunerea în lumea irealului) şi finale "Încălecai pe o şa..." (readucerea în lumea reală).

Naraţiunea se desfăşoară folosind formule tradiţionale, numere repetate ritmic (trei feciori, trei zmei, trei palate).

Prima colecţie de basme populare apărută în limba română este *Proza poporală. Poveşti culese şi corese* de Stănescu Arădeanul, în 1860 la Timişoara.

Cea mai bogată colecţie o constituie *Legendele sau basmele românilor*, de Petre Ispirescu (1872 şi 1882).

Scanned with OKEN Scanner

*

1. Se dă textul:

"A fost odată o împărătească. Şi, într-o iarnă, pe când zăpada cădea din înaltul nemăginit al cerului, în fulgi mari şi pufoşi, crăiasa sta într-un jilţ şi cosea lângă o fereastră cu pervazul negru ca abanosul."

(*Albă-ca-Zăpada* – Fraţii Grimm)

2. Selectaţi din text formula de început specifică basmelor.
3. Ce formule de încheiere specifice basmului cunoaşteţi?
4. Din ce basm face parte acest fragment?
   a. *Cenuşăreasa* ☐
   b. *Albă-ca-Zăpada* ☐
   c. *Prâslea cel voinic şi merele de aur* ☐
5. Găsiţi culoarea potrivită fiecărui obiect:

negru	ca focul
albastru	ca abanosul
alb	ca focul
roşu	ca zăpada

6. Găsiţi cuvintele asemănătoare ca sens cuvintelor de mai jos:

împărătească	fereastră
zăpadă	nemărginit
cer	mari

7. Găsiţi cuvinte pentru a înlocui expresiile:
   înaltul nemărginit al cerului -
   fulgi mari şi pufoşi -
8. Găsiţi însuşirile potrivite cuvintelor:
   zăpadă – neagră, albă, strălucitoare, cuminte
   iarnă - canciulară, verde, geroasă, prietenoasă
9. Alcătuiţi propoziţii folosind cuvintele: jilţ, nemărginit, pervaz, abanos.
10. Care sunt personajele pozitive din povestea *Albă-ca-Zăpada*?
    a. Albă-ca-Zăpada ☐
    b. împărăteasa vitregă ☐
    c. vânătorul ☐
    d. piticii ☐

Scanned with OKEN Scanner

11. Care sunt personajele negative din povestea *Albă-ca-Zăpada*?
    a. vânătorul ☐
    b. prinţul ☐
    c. împărăteasa vitregă ☐
12. Descrieţi împărăteasa cea vitregă folosind tabelul:

Trăsături morale	Faptele împărătesei	Ce simţim?

13. Selectaţi trăsăturile morale specifice fiecărui personaj:
    a. Albă-ca-Zăpada – bunătate, răutate, egoism
    b. vânătorul – omenie, invidie, lăcomie
    c. împărăteasa vitregă – invidie, bunătate, omenie.
14. Găsiţi din basmele citite alte personaje care se aseamănă moral cu:
    a. Albă-ca-Zăpada
    b. împărăteasa vitregă
    c. prinţul.
15. Cum încearcă împărăteasa vitregă să o omoare pe Albă-ca-Zăpada?
16. Selectaţi din text formula magică pe care o spune împărăteasa vitregă oglinzii sale fermecate.
17. Care sunt elementele fantastice specifice basmului întâlnite în basmul *Albă-ca-Zăpada*?

*

II. Scrieţi după dictare textul:

"- Au început să roiască albinele cele albe – zicea bunica.
- Au şi o regină? întreba băieţaşul, fiindcă ştia că albinele cele adevărate au o regină.
- Da, au – spunea bunica. E acolo unde-i roiul mai des, e mai mare decât celelalte, dar nu stă mult pe pământ, se urcă iar în norii ce negri. Noaptea, ea porneşte în zbor pe străzi şi se uită pe fereastră în casă şi atunci geamurile îngheaţă şi se fac flori de zăpadă la ferestre.
- Crăiasa Zăpezii vine şi pe la noi? a întrebat odată fetiţa."

(*Crăiasa Zăpezii* – Hans Christian Andersen)

Scanned with OKEN Scanner

1. Din ce basm face parte fragmentul de mai sus?
   a. *Albă-ca-Zăpada* ☐
   b. *Crăiasa Zăpezii* ☐
   c. *Mica sirenă* ☐
2. Selectaţi din textul de mai sus elementele reale şi cele fantastice, specifice basmului:

Elemente reale	Elemente fantastice

3. Ce fapte fantastice face Crăiasa Zăpezii:
   - zboară pe străzi ☐
   - se uită pe fereastră ☐
   - îngheaţă geamurile ☐
   - urcă la nori ☐
   - spune poveşti ☐
4. Cum se numeşte regina:
   a. albinelor cele albe — matca
   b. albinelor din stup — Crăiasa Zăpezii
5. Găsiţi cuvintele potrivite pentru a înlocui expresiile:
   - roiesc albinele cele albe
   - norii cei negri
   - flori de zăpadă
6. Găsiţi cuvintele opuse ca sens cuvintelor:
   - albe — zi
   - ger — tânăr
   - noapte — fals
   - bătrân — caniculă
   - adevărate — negre
7. Găsiţi cuvinte asemănătoare ca sens cuvintelor:
   - zăpadă
   - regină
   - a roi
   - fereastră
   - adevărate.
8. Alcătuiţi propoziţii cu următoarele cuvinte:
   adevărate, neadevărate, reale, ireale

Scanned with OKEN Scanner

9. Găsiţi însuşiri potrivite cuvintelor:
   - zăpadă -
   - regină -
10. Alcătuiţi propoziţii folosind cuvintele "o dată" şi "odată".
11. Selectaţi din text elementele:

(Ce vedem) elemente vizuale	(Ce auzim) elemente auditive	Ce simţim?

*

III. Se dă textul:

"Era odată un moşneag ş-o babă; şi moşneagul avea o fată şi baba iar o fată. Fata babei era slabă, leneşă ,ţâfnoasă şi rea la inimă... Fata moşneagului însă era frumoasă, harnică, ascultătoare şi bună la inimă. Dumnezeu o împodobise cu toate darurile cele bune şi frumoase. Dar această fată bună era horopsită şi de sora cea de scoarţă şi de mama cea vitregă; noroc de la Dumnezeu că era o fată robace şi răbdătoare; căci altfel ar fi fost vai ş-amar de pielea ei."

(*Fata babei şi fata moşneagului* – I. Creangă)

1. Găsiţi trăsăturile fizice potrivite fiecărui personaj:
   Fata babei era:
   - *a.* frumoasă ☐
   - *b.* slută ☐

   Fata moşului era:
   - a. urâtă ☐
   - b. frumoasă ☐
2. Găsiţi trăsăturile sufleteşti (morale) potrivite fiecărui personaj:

	răbdătoare
fata babei	leneşă
	ţâfnoasă
	rea
fata moşului	harnică
	bună

Scanned with OKEN Scanner

3. Grupaţi personajele din basme care se aseamănă între ele:

Albă-ca-Zăpada	fata moşului
Făt-Frumos	fata babei
împărăteasa vitregă	Prâslea cel Voinic

4. Faceţi portretul fizic şi moral al fetei moşului după tabelul:

trăsături fizice	trăsături morale	fapte

5. Înlocuiţi expresiile de mai jos printr-un cuvânt:
   - rea la inimă
   - sora cea de scoarţă
   - vai ş-amar de pielea ei
6. Înlocuiţi în enunţul de mai jos cuvintele subliniate cu altele asemănătoare ca sens:

   "Pentru babă, fata moşneagului eŕa piatră de moară în casă; iar fata ei, busuioc de pus la icoane."
7. Enumeraţi faptele bune pe care le face fata moşului în drumul ei.
8. Găsiţi mai multe sensuri pentru cuvântul "inimă".
9. Explicaţi înţelesul expresiilor de mai jos şi alcătuiţi enunţuri proprii:

   "gură-cască"

   "rea de gură"

   "gură spartă"
10. Ce poveşti a mai scris Ion Creangă?
    a. *Albă-ca-Zăpada* ☐
    b. *Harap-Alb* ☐
    c. *Crăiasa Zăpezii* ☐
    d. *Punguţa cu doi bani* ☐
    e. *Micul Prinţ* ☐
    f. *Capra cu trei iezi* ☐
11. Citiţi versurile:

    "Acolo-n sat la Humuleşti,
    Râul Ozana curge lin
    Parcă-amintind, sub cer senin,
    De cel care ne-a scris poveşti.

Scanned with OKEN Scanner

Acolo-n sat, la Humuleşti,
În zori de crâng şi de talangă,
Îl simţi cu tine şi-l iubeşti
Pe cel ce ne-a iubit... pe Creangă."

(Nicolae Nasta – *La Humuleşti*)

12. Selectaţi din poezie versurile care ne dau repere geografice despre locul unde s-a născut I. Creangă.
13. Scrieţi versurile de la prima strofă într-o altă ordine, păstrând înţelesul strofei.
14. Găsiţi un alt sfârşit basmului *Fata babei şi fata moşneagului* de I. Creangă.
15. Scrieţi enunţuri într-un text cu titlul "Humuleşti" – inspirându-vă din poezia lui Nicolae Nasta *La Humuleşti.*
16. Găsiţi explicaţia potrivită expresiilor de mai jos:
"a fi ochi şi urechi"
"a avea ureche muzicală"
"a-i ajunge la ureche"
"a cânta după ureche"
"a-i intra pe o ureche şi a-i ieşi pe alta"
"a scăpa ca prin urechile acului"
"a trage cu urechea"
"a se culca pe o ureche".
17. Cu care dintre personajele basmului *Fata babei şi fata moşneagului* de Ion Creangă doriţi să semănaţi. Motivaţi de ce.
18. Uniţi trăsăturile morale opuse caracteristice celor două fete:

fata babei	fata moşneagului
rea	harnică
leneşă	sinceră
certăreaţă	cinstită
egoistă	generoasă
prefăcută	bună
hoaţă	prietenoasă

19. Găsiţi mai multe sensuri pentru cuvântul "rea". Alcătuiţi enunţuri.
20. Notaţi cu "m" categoriile morale şi cu "e" pe cele estetice, care le caracterizează pe cele două fete din basm:

harnicia	□	minciuna	□
modestia	□	lăcomia	□
bunătatea	□	laşitatea	□
răutatea	□	graţia	□

Scanned with OKEN Scanner

frumuseţea	□	binele	□
urâţenia	□	duioşia	□
cinstea	□	demnitatea	□
prostia	□	înţelepciunea	□

*

IV. Se dă textul:

"A fost odată o femeie care voia şi ea să aibă un copilaş, dar nu ştia de unde să-l ia. Atunci s-a dus la o babă vrăjitoare şi i-a spus:

- Uite, aş vrea şi eu să am un copilaş.
- Uite aici un bob de orz. Ia-l şi pune-l într-un vas de flori şi ai să vezi ce iese.

S-a dus acasă, a sădit bobul de orz şi îndată a răsărit o floare mare şi frumoasă. Era o lalea ca toate lalelele, numai că drept la mijloc şedea o fetiţă mititică de tot, gingaşă şi drăgălaşă. Şi nu era mai mare decât un deget, de aceea i-au spus Degeţica."

(*Degeţica* – Hans Christian Andersen)

1. Răspundeţi la întrebările:
   a. Care este formula de început a basmului?
   b. Ce personaje fantastice întâlniţi în basm?
2. Găsiţi răspunsul corect:
   Cine o ajută pe femeie?
   a. o zână □
   b. un balaur □
   c. o vrăjitoare □
   Cum se naşte Degeţica?
   a. dintr-un fir de iarbă □
   b. dintr-un bob de orz □
   c. dintr-un degetar □
3. Faceţi portretul fizic al Degeţicăi aşa cum reiese din fragmentul de mai sus:
4. Găsiţi răspunsul corect; tăiaţi variantele greşite:
   leagăn dintr-o coajă de - stejar, mesteacăn, alun.
   saltea din petale albastre de - trandafir, toporaşi, lalea.
   plapumă din petale de - trandafir, lalea, mac.

Scanned with OKEN Scanner

5. Găsiți răspunsul corect la întrebarea:
   Fetița s-a numit Degețica pentru că:
   a. era drăgălașă ☐
   b. nu era mai mare decât un deget ☐
   c. s-a născut dintr-un bob ☐
6. Înlocuiți cuvintele subliniate din text cu altele asemănătoare ca sens:
   "Fetița s-a trezit a doua zi dimineața și, când a văzut unde era, a început să plângă amar."
7. Găsiți însușirile potrivite cuvintelor:
   broască
   nufăr
   fluture
8. Alcătuiți două enunțuri folosind cuvintele "odată" și "o dată".

*

V. Citește și scrie textul:

"Împărăteasa se aruncă pe treptele de piatră a unei bolte în zid, în care veghea, deasupra unei candele fumegânde, icoana îmbrăcată în argint a maicei durerilor. Înduplecată de rugăciunile împărătesei îngenunchiate, pleoapele icoanei reci se umeziră și o lacrimă curse din ochiul cel negru al mamei lui Dumnezeu. Împărăteasa se ridică în toată măreața ei statură, atinse cu buza ei seacă lacrima cea rece și o supse în adâncul sufletului său.

Trecu o lună, trecură nouă și împărăteasa făcu un fecior alb ca spuma laptelui și cu părul bălai ca razele lunei. [...]

Și-i puse mama numele: Făt-Frumos-din-Lacrimă."

(*Făt-Frumos-din-Lacrimă* – M. Eminescu)

1. Răspundeți la întrebările:

   Cum s-a născut Făt-Frumos-din-Lacrimă?
   a. dintr-un bob de orz ☐
   b. din lacrima Maicii Domnului ☐
   c. dintr-o vrajă a unei vrăjitoare ☐

Scanned with OKEN Scanner

De ce s-a numit Făt-Frumos-din-Lacrimă?

a. pentru că lăcrima des ☐
b. pentru că era cât o lacrimă de mare ☐
c. pentru că s-a născut dintr-o lacrimă ☐

2. Găsiţi un titlu potrivit fragmentului de mai sus din basmul *Făţ-Frumos-din-Lacrimă* de M. Eminescu.
3. Explicaţi enunţurile:
"Şi crescu şi se făcu mare ca brazii codrilor. Creştea într-o lună cât alţii într-un an."
4. Care enunţuri conţin elemente fantastice, specifice basmului?
   a. "O lacrimă curse din ochiul mamei lui Dumnezeu." ☐
   b. "Soarele stătu pe loc încât trei zile n-a fost noapte." ☐
   c. "Vinul curgea din butii sparte." ☐
   d. "Aruncă buzduganul în sus de despică bolta cerului." ☐
   e. "Făt-Frumos se sui-n luntre." ☐
5. Descrieţi cu ce era Făt-Frumos îmbrăcat atunci când a plecat să se bată cu împăratul ce-l duşmănea pe tatăl său. Cu cine semăna el la port?
6. Specificaţi locul şi timpul unde se petrece acţiunea basmului. Explicaţi.
7. Descrieţi pe Făt-Frumos-din-Lacrimă folosindu-vă de tabelul următor:

Trăsături morale	Fapte săvârşite	Ce simţim?

8. Indicaţi trăsăturile fizice ale Mumei-Pădurilor şi trăsăturile fizice ale Ilenei Cozânzene.

Muma-Pădurilor ←
-"faţa zbârcită"
-"c-o pădure-n loc de păr"
-"părul ei de aur"
-"ochii ei – două nopţi tulburi"
-"o cunună de mărgăritare"
-„pe fruntea ei netedă"
-"degetele ei de ceară albă"
-"muiată-n aer de aur"
-"gura ei – hău căscat"
-"haina ei – un nor de raze"
-"dinţii ei – şiruri de pietre de moară"

→ Ileana Cosânzeana

Scanned with OKEN Scanner

9. Unde a închis-o Făt-Frumos pe Muma-Pădurii?
   a. într-o peşteră ☐
   b. într-o stâncă ☐
   c. într-o piuă ☐
10. Înlocuiţi expresiile de mai jos cu alte cuvinte asemănătoare ca sens:
   "seninul cerului"
   "mândru palat de o marmură ca laptele"
   "ardea câte o stea de foc"
   "frumoşi ca zilele tinereţii şi voioşi ca horele"
   "sclipitoare stele de aur"
11. Găsiţi cuvântul potrivit fiecărei expresii de mai jos:

"aerul cernit"	cerul
"palatul de nori al lunei"	întuneric
"faţa zbârcită"	alb
"cutreieră aerul"	ridată
"ca spuma laptelui"	zboară

12. Care cifre apar în basmul *Făt-Frumos-din-Lacrimă* de M. Eminescu? Daţi exemple!
13. Găsiţi trăsăturile morale care determină faptele lui Făt-Frumos.

"Făt-Frumos o trânti într-o piuă mare"	curajos
"Făt-Frumos plecă să se bată el singur cu oştile împăratului!"	viteaz
"Pe drum, Făt-Frumos horea şi doinea"	vesel

14. Găsiţi cuvintele opuse ca înţeles celor de mai sus:

întunecat –	senin, luminos, gânditor
durere -	bucurie, suferinţă, râs
a plânge -	a suspina, a râde, a afla
curajos -	harnic, fricos, viteaz

Scanned with OKEN Scanner

Legenda

Termenul provine din francezul "légende" sau latinescul "legenda" = care trebuie citit.

Legenda este o specie a *genului epic*, narațiune în proză sau în versuri, un amestec de adevăr și ficțiune cu privire la originea unei ființe, lucru, monument istoric, ținut, la faptele unor eroi.

Legendele sunt clasificate în:

- legende *mitologice* sau *etiologice* – privitoare la faună, floră, univers
- legende *istorice* – referitoare la diferite evenimente istorice

Datorită prezenței miraculosului, termenul de legendă s-a confundat cu cel de basm.

Legendele populare au trecut în literatura cultă cu tematica și structura lor, dar realizarea artistică este mult mai elaborată, atât ca limbă, ca stil și ca structură a versului.

*

I. Se dă textul:

"-Ce spui tu, străine? Ștefan e departe;
Brațul său prin taberi mii de morți împarte,
Eu sunt a sa mamă, el e fiul meu,
De ești tu acela, nu-ți sunt mamă eu!
Du-te la oștire! Pentru țară mori!
Și-ți va fi mormântul coronat cu flori!"

(*Muma lui Ștefan cel Mare* – D. Bolintineanu)

1. Răspundeți la întrebările:
   a. Cine este eroul acestei legende?
      Mihai Viteazul ☐
      Al. I. Cuza ☐
      Ștefan cel Mare ☐

Scanned with OKEN Scanner

2. Notaţi propoziţiile în care este descrisă vitejia şi dârzenia lui Ştefan:
   "Ştefan se întoarce şi din cornu-i sună." ☐
   "Dar deschideţi poarta… Turcii mă-nconjor." ☐
   "Vântul suflă rece… rănile mă dor." ☐
3. Caracterizaţi pe Ştefan cel Mare, respectând cerinţele de mai jos:

Valori morale	Fapte săvârşite	Ce simţim?

4. Notaţi cu "R" elementele reale şi cu "F" pe cele fantastice întâlnite în textul legendei.
   - orologiul sună ☐
   - vântul suflă rece ☐
   - braţul său mii de morţi împarte ☐
   - duşmanii cad ca nişte spice ☐
5. Descrieţi "tabloul" ilustrat de versurile de mai jos, respectând cerinţele din tabel:
   "Un orologiu sună noaptea jumătate
   La castel în poartă oare cine bate?"

Ce vedem?	Ce auzim?	Ce simţim?

6. Găsiţi trăsăturile morale ce o caracterizează pe mama lui Ştefan cel Mare:
   a. dragostea de ţară ☐
   b. vitejia ☐
   c. dragostea maternă ☐
   d. curajul ☐
7. Marchează versurile care arată vitejia lui Ştefan cel Mare:
   a. "La castel în poartă oare cine bate?" ☐
   b. "Braţul său prin taberi mii de morţi împarte" ☐
   c. "Eu sunt a sa mamă, el e fiul meu." ☐
8. Scrieţi ca autodictare versurile care descriu sfârşitul (deznodământul) legendei.
9. Ce sentimente se desprind din expresiile?
   - "fiul tău dorit"
   - "rănile mă dor"
   - "pentru ţară mori"

Scanned with OKEN Scanner

10. Uniţi cuvintele cu înţeles asemănător:

secure	armată
castel	topor
orologiu	palat
oaste	ceas

11. Completaţi versurile cu cuvintele care lipsesc:
"……iar începe……duşmanii
Cad ca nişte……de ……loviţi."
12. Alcătuiţi două enunţuri în care cuvântul "poartă" să aibă sensuri diferite.
13. Găsiţi cuvinte opuse ca sens cuvintelor:
a deschide
rece
bună
departe
duşman
14. Explicaţi versurile:
"Du-te la oştire! Pentru ţară mori!
Şi-ţi va fi mormântul coronat cu flori!"

*

II. Se dă textul:

"Era odată o babă vădană care avea şapte feciori… Un călăreţ se opreşte în faţa ei, trudit, cu calul în spume.

- Eu sunt Ştefan, turcii ne-au călcat ţara, oastea mi-i spartă şi-s singur.
- Am şapte feciori, frumoşi şi voinici şi mi-s dragi ca lumina ochilor… ai tăi sunt, doamne.

Oastea nouă ieşea ca din pământ.

Voievodul, biruitor, în cuibul lui de vultur, la Cetatea Neamţului, a chemat pe cei şapte voinici şi le-a zis:

- Voi sunteţi şapte fraţi. În Vrancea sunt şapte munţi, ai voştri să fie pe veci şi neam de neamul vostru să-i stăpânească în pace."

(*Ştefan cel Mare şi Vrâncioaia* – Al. Vlahuţă)

1. Ce descrie legenda *Ştefan cel Mare şi Vrâncioaia* – de Al. Vlahuţă:
a. faptele lui Ştefan cel Mare ☐
b. originea ţinutului Vrancea ☐
c. pierderea unei bătălii ☐

Scanned with OKEN Scanner

2. Găsiţi asemănări şi deosebiri între Vrâncioaia, personajul legendei *Ştefan cel Mare şi Vrâncioaia* – de Al. Vlahuţă şi *Muma lui Ştefan cel Mare* de D. Bolintineanu.
3. Localizaţi pe harta fizică a României ţinutul Vrancei şi numele celor şapte munţi dăruiţi de Ştefan cel Mare celor şapte feciori ai Vrâncioaiei.
4. Explicaţi expresiile din enunţurile:
   "Oastea mi-i spartă şi-s singur."
   "Neam de neamul vostru să-i stăpânească în pace."
   "Mi-s dragi ca lumina ochilor."
5. Uniţi cu o linie expresiile opuse ca înţeles:

"amurg de seară"	pleacă odihnit
"frumoşi şi voinici"	zori de dimineaţă
"se opreşte trudit"	un murmur plecat de pe vale
"un ropot venit de pe deal"	urâţi şi slabi

6. Alegeţi cuvintele asemănătoare ca sens cuvintelor de mai jos:
   neam – prieteni, rude, duşmani
   feciori – flăcări, oameni, copii
   trudit – odihnit, vesel, obosit
   biruitor – supărat, victorios, învins
   bătrână – babă, mamă, femeie
7. Găsiţi în textul lecţiei însuşirile cuvintelor:

feciori -	voievod –
călăreţ -	oastea –

8. Arătaţi ce sentimente exprimă enunţurile:
   "Oastea mi-i spartă şi-s singur" –
   "tresare de un ropot...." –
   "mi-s dragi ca lumina ochilor" –
   "oastea nouă ieşea ca din pământ" –
9. Formulaţi întrebarea potrivită enunţului:
   "Voievodul, biruitor, în cuibul lui de vultur, la Cetatea Neamţului, a chemat pe cei şapte voinici..."
10. Formulaţi ideea fragmentului de mai jos:
    "În zori sunau din corn, pe munţii Moldovei, cei şapte voinici. Oastea nouă ieşea ca din pământ. Atunci a văzut Ştefan ce pot feciorii Vrâncioaiei."
11. Imaginaţi-vă fragmentul de mai sus imortalizat într-un tablou. Ce *elemente vizuale* ar folosi pictorul pentru a-l surprinde? Încercaţi şi voi să-l pictaţi!
12. Alcătuiţi enunţuri folosind cuvintele: "neam" şi "ne-am".

Scanned with OKEN Scanner

13. Bifaţi varianta corectă:
Moldovenii au fost un ne-am viteaz. ☐
Cei şapte feciori erau de neam vrâncean. ☐
Noi ne-am întors pe plaiurile Vrancei. ☐
Neam amintit frumoasele legende româneşti. ☐
14. Aşezaţi în ordine logică momentele (naraţiunii) legendei:
a. Răsplata domnitorului.
b. Sosirea lui Ştefan.
c. Vitejia feciorilor.
d. Hotărârea Vrâncioaiei.
e. Dialogul domn-bătrână.

*

III. Copiaţi textul:

"Între călăreţii domnului se afla şi aprodul Purice, un om mai mititel la trup, dar viteaz. Văzând primejdia în care se afla Ştefan, el descălecă repede şi îi dădu domnitorului calul său. Fiindcă şi vodă era mic de stat şi nu putea să se ridice singur în scări, aprodul Purice se făcu o moviliţă la picioarele domnului, iar acesta putu să încalece.

După bătălie, domnul îi dărui aprodului numeroase moşii, pentru faptele lui de arme şi îi schimbă numele în Movilă. Din acest viteaz s-a tras neamul boierilor Movileşti."

(*Aprodul Purice* – folclor)

1. Explicaţi de ce domnitorul Ştefan s-a numit "cel Mare", deşi legenda spune că "vodă era mic de stat şi nu putea să se ridice singur în scări."
2. Bifaţi trăsăturile (categoriile) morale care-l caracterizează pe domnul Ştefan cel Mare:

curaj	☐	frică	☐
cinste	☐	ruşine	☐
patriotism	☐	laşitate	☐
omenie	☐	trădare	☐
demnitate	☐	răutate	☐
spirit de sacrificiu	☐	lăcomie	☐

Scanned with OKEN Scanner

3. Aşezaţi în ordine logică principalele momente ale naraţiunii:
   Rănirea calului lui Ştefan cel Mare. ☐
   Năvălirea duşmanilor în Moldova. ☐
   Răsplătirea şi botezarea aprodului Purice. ☐
   Ajutorul dat domnitorului de Purice. ☐
   Lupta cumplită dintre români şi duşmani. ☐
4. Completaţi enunţurile cu însuşirile potrivite fiecărui cuvânt alăturat:
   "Începe o luptă..."
   "Domnul îi dărui pentru faptele lui de..."
   "Pământul se înroşi de sângele..."
5. Uniţi expresiile asemănătoare ca înţeles:

luptă îngrozitoare	domnul curajos
pământ înroşit	acţiuni curajoase
domnitor viteaz	bătălie cumplită
oaste învingătoare	glie purpurie
fapte eroice	armată biruitoare

6. Selectaţi din text cuvintele cu care autorul descrie lupta românilor cu turcii (cuvintele care exprimă acţiuni).

*

Se dă textul:

"Şi de-acolo, din creştetul muntelui, li s-a despărţit cărarea, că Mureşul a pornit spre miazănoapte, iar Oltul spre miazăzi. Şi era Oltul sfărâmicios şi iute din fire şi a apucat nebuneşte la vale, spre ziua senină, iar Mureşul era întunecat la inimă şi liniştit ca noaptea paşnică şi a apucat încet, încet spre miazănoapte. După câtăva vreme însă, pe Mureş l-a ajuns dorul de fratele său şi i s-a întristat sufletul şi de aceea s-a întors spre miazăzi să-şi afle fratele."

(Legenda Mureşului şi Oltului)

1. Găsiţi cuvântul potrivit fiecărei expresii:

"să-i dea de urmă"	a alerga
"copii care se jucau în ţărână"	a opri
"unul şi unul la chip şi la făptură"	a găsi
"drumul unuia să fie drumul celuilalt"	trist
"a apucat nebuneşte la vale"	ţânci
"era întunecat la inimă"	asemănători
"să le curme drumul"	nedespărţiţi

Scanned with OKEN Scanner

2. Aşezaţi momentele naraţiunii în ordinea corectă:

- ☐ Hotărârea celor doi fraţi.
- ☐ Dispariţia împăratului.
- ☐ Povaţa mamei îngrijorate.
- ☐ Transformarea flăcărilor în râuri.
- ☐ Despărţirea celor doi fraţi.

3. Aşezaţi într-o altă ordine versurile de mai jos păstrând înţelesul strofei:

"Oltule, râu blestemat
Te-ai făcut adânc şi lat;
Că vii mare, spumegat
Şi cu sânge amestecat."

4. Găsiţi trăsăturile specifice celor două personaje:

- e fiu de împărat
- crescuse în turnul de miazăzi
- a apucat nebuneşte la vale
- era întunecat la inimă
- liniştit ca noaptea paşnică
- a dat năvală prin ţări muntoase
- curge tot pe şes
- s-a afundat clocotind şi izbindu-se de stânci

Oltul

Mureşul

- crescuse în turnul de la miazănoapte
- semăna la chip cu fratele său
- avea fire diferită
- a apucat încet spre miazănoapte
- i s-a întristat sufletul
- era sfărâmicios
- s-a zvârlit prin munţi cu prăpăstii
- năzuieşte liniştit şi încrezător

5. Selectaţi expresiile care descriu drumul Oltului:

"Oltul a pornit spre miazăzi" ☐
"era cu inima întunecată" ☐
"a apucat nebuneşte la vale" ☐
"a apucat încet spre miazănoapte" ☐
"a dat năvală spre ţări muntoase" ☐
"s-a azvârlit prin munţi cu prăpăstii" ☐
"curge tot pe şes" ☐
"s-a afundat pe la Turnul Roşu" ☐

6. Selectaţi din textul lecţiei expresiile care descriu drumul Mureşului.

Scanned with OKEN Scanner

7. Explicaţi versurile:
   "Mureş, Mureş apă lină."
8. Găsiţi care sunt elementele reale şi care fantastice din legendă.
9. Transformaţi fragmentul de mai jos într-un dialog între mamă şi fii.

"Şi s-au înţeles ei să plece de-a lungul lumii şi să caute pe tatăl lor. Mama i-a povăţuit să se ţie veşnic împreună, şi veşnic drumul unuia să fie drumul celuilalt. Şi i-a binecuvântat şi le-a dat voie să plece, şi iarăşi i-a sfătuit să meargă în tovărăşie nedezlipită."

10. Alege răspunsul corect:
   De ce s-au transformat cei doi fraţi în râuri?
   a). Pentru că au luat-o în direcţii diferite. ☐
   b). Pentru că erau diferiţi la fire. ☐
   c). Pentru că au nesocotit sfatul mamei. ☐
11. Alegeţi reperele geografice care marchează drumul celor două râuri:

- a pornit spre miazănoapte	Oltul	- o porni spre miazăzi
- a apucat-o la vale		- prin ţări muntoase
- prin munţi şi prăpăstii	Mureşul	- curge pe şes
		- pe la Turnul Roşu

12. Urmăriţi pe harta României drumul Oltului şi al Mureşului.

Scanned with OKEN Scanner

Naraţiunea

Termenul provine din francezul "narration", echivalent cu latinescul "naratio", însemnând „povestire".

Naraţiunea este un mod de exprimare specific genului epic, constând din povestirea unor întâmplări reale sau imaginare.

Naraţiunea poate fi în proză:

- schiţa
- nuvela
- romanul
- basmul

Naraţiunea poate fi şi în versuri:

- fabula
- balada
- epopeea

Obiectul naraţiunii îl constituie desfăşurarea în timp a evenimentelor, într-o succesiune de momente, unele mai importante – *momentele principale*, altele mai puţin importante – *momentele secundare*.

Naraţiunea are o acţiune structurată în trei părţi esenţiale:

- introducerea
- cuprinsul
- încheierea

*

I. Se dă textul:

"Primii locuitori ai pământului nostru au fost dacii. Teritoriul Daciei, foarte întins, era renumit pentru bogăţiile sale: ogoare roditoare, păşuni întinse, păduri întunecoase. Munţii ascundeau aur, argint, sare şi numeroase bogăţii. Principala ocupaţie a dacilor era agricultura. Ei cultivau viţa-de-vie şi pomii fructiferi. Unii erau păstori, alţii creşteau albine. Femeile ţeseau pânza din care făceau haine asemănătoare celor pe care le poartă ţăranii din Munţii Apuseni."

(*Strămoşii noştri* – Dumitru Almaş)

Scanned with OKEN Scanner

1. Uniţi răspunsurile corecte:

mineritul		albinăritul
păstoritul	Ocupaţiile dacilor sunt:	comerţul
agricultura		ţesutul

2. Găsiţi alte cuvinte potrivite ca sens pentru a înlocui expresiile:
   ogoare roditoare
   păşuni întinse
   păduri întunecoase
   lupte crâncene
3. Formulaţi ideea principală a următorului fragment:
   "În timpul stăpânirii romane, dacii şi-au însuşit şi o parte din cultura, din obiceiurile şi din credinţele stăpânitorilor. Prin unirea dacilor cu romanii s-au format poporul român şi limba română."
4. Explicaţi enunţul:
   "Dacii erau viteji, nu se temeau de moarte, ci doar de cer."
5. Găsiţi alte cuvinte potrivite pentru a înlocui cuvintele subliniate în enunţurile:
   "Dacii şi romanii au purtat lupte crâncene."
   "Regele Decebal şi-a luat viaţa ca să nu ajungă rob."
   "Dacia era renumită pentru bogăţiile sale."
6. Alege înţelesul potrivit expresiilor subliniate:

Decebal şi-a luat viaţa.	-vreme îndelungată
Mama i-a dat viaţă	- a se jertfi
I-a amărât viaţa	- a se sinucide
Mama l-a aşteptat o viaţă	- a naşte
Soldatul şi-a dat viaţa pentru ţară	- a supăra

7. Găsiţi "familia" cuvintelor:
   român; pământ
8. Găsiţi varianta corectă!
   a.Conducătorul dacilor era:
   Traian ☐
   Decebal ☐
   Mihai Viteazul ☐
   b. Împăratul romanilor era:
   Decebal ☐
   Ştefan cel Mare ☐
   Traian ☐

Scanned with OKEN Scanner

*

1. Se dă textul:

"Era în anul 1595. Oastea duşmană, câtă frunză şi iarbă, s-a întâlnit cu mica, dar viteaza armată română la Călugăreni, pe apa Neajlovului [...].

Mihai doboară pe toţi cei ce încearcă a-i sta împotrivă, îl ajunge din urmă pe Caraiman-paşa şi îi zboară capul. Sinan-paşa, căzut de pe cal în apa Neajlovului, îşi pierde şi ultimii doi dinţi."

(*Bătălia de la Călugăreni* – Nicolae Bălcescu)

2. Aşezaţi în ordinea desfăşurării principalele momente ale naraţiunii:
   - ☐ Pregătirile de luptă.
   - ☐ Înfrângerea turcilor.
   - ☐ Curajul lui Mihai Viteazul.
   - ☐ Năvălirea turcilor.
3. Povestiţi tabloul (fragmentul) intitulat *Curajul lui Mihai Viteazul*.
4. Care credeţi că este cel mai important moment al povestirii (naraţiunii)?
   a. Înfrângerea turcilor şi alungarea lor. ☐
   b. Curajul lui Mihai Viteazul şi exemplul dat soldaţilor săi. ☐
   c. Năvălirea turcilor şi întâlnirea cu românii. ☐
5. Selectaţi răspunsurile corecte:

   Unde are loc bătălia descrisă în text?
   a. Undeva în Ţara Românească. ☐
   b. La Călugăreni, pe apa Neajlovului. ☐

   Când are loc bătălia de la Călugăreni?
   a. În 1660. ☐
   b. În 1595. ☐

   Ce armate participă la bătălie?
   a. Turcii şi românii. ☐
   b. Românii şi tătarii. ☐
6. Selectaţi enunţurile care exprimă vitejia lui Mihai Viteazul:

   "Smulge de la un soldat..." ☐
   "Se aruncă în coloana vrăjmaşă..." ☐
   "Mihai refuză să plătească bir...." ☐
   "Românii au scris cu sabie şi sânge..." ☐
   "Doboară pe toţi ce-i stau împotrivă..." ☐
   "Îi zboară capul lui Caraiman-paşa..." ☐

Scanned with OKEN Scanner

"Turcii năvăliseră cu oaste mare..." □
"Mihai izbeşte cumplit şi alţi duşmani..." □

7. Înlocuiţi cuvintele subliniate în enunţuri cu altele asemănătoare ca sens:
"Oastea duşmană e câtă frunză şi iarbă."
"Această faptă eroică îi înspăimântă pe turci."
"Mihai izbeşte cumplit şi alţi duşmani."
8. Ce trăsături de caracter îi atribuie autorul lui Mihai Viteazul, în această (naraţiune) povestire?
a. vitejie, curaj, iscusinţă în luptă, patriotism □
b. credinţă, patriotism, putere □
9. Explicaţi de ce credeţi că domnitorul este supranumit "Viteazul".
10. Găsiţi cuvintele de acţiune care descriu momentele bătăliei.

*

1. Se dă textul:

"- Moş Ioane, zise acum boierul, cam tulburat de multă oboseală, ia spune dumneata, în legea dumitale, cum ai înţeles, cum n-ai înţeles, de când se face atâta vorbă; să auzim şi noi!

- Dă, cucoane, să nu vă fie cu supărare, dar de la vorbă până la faptă este mare deosebire. Dumneavoastră, ca fiecare boier, numai ne-aţi poruncit să aducem bolovanul, dar n-aţi pus umărul împreună cu noi la dus, cum ne-aţi spus dinioarea, că de-acum toţi să ieie parte la sarcini: de la vlădică la opincă. Să dea Domnul, cucoane, să fie astfel, că mie unuia, nu mi-a părе rău."

(*Moş Ion Roată şi Unirea* – Ion Creangă)

1. Selectaţi personajele povestirii:

Al. I. Cuza	□	M. Kogălniceanu	□	moş Vasile	□
boierul	□	moş Ion Roată	□	Ion Creangă	□

2. Răspundeţi la întrebări ,găsind enunţul corect:
Unde se petrece acţiunea povestirii?
a. la Bucureşti □
b. la Iaşi □
c. într-un sat □
Când se petrece acţiunea povestirii?
a. în anul 1875 □
b. în anul 1857 □
c. în anul 1918 □

Scanned with OKEN Scanner

3. Găsiți trăsăturile morale ale lui moș Ion Roată

Lăudăros		demn
Inteligent	Ion Roată	certăreț
Fricos		șiret

4. Înlocuiți expresiile de mai jos printr-un cuvânt potrivit:
"greu de cap"
"a pune umărul"
"a nu veni la socoteală"

*

1. Se dă textul:

"Nu știu alții cum sunt, dar eu, când mă gândesc la locul nașterii mele, la casa părintească din Humulești, la stâlpul hornului unde lega mama o șfară cu motocei la capăt, de crăpau mâțele jucându-se cu ei, la prichiciul vetrei cel humuit, de care mă țineam când începusem a merge copăcel și la alte jocuri și jucării pline de hazul și farmecul copilăriei, parcă-mi saltă și acum inima de bucurie."

(*Amintiri din copilărie* – Ion Creangă)

2. Ce povestește Ion Creangă în fragmentul de mai sus?
   - ☐ a. amintiri despre satul Humulești și casa părintească;
   - ☐ b. amintiri despre mama povestitorului;
   - ☐ c. amintiri despre satul Humulești, casa părintească și despre mama autorului;
3. Selectați enunțurile în care mama își manifestă dragostea față de copilul ei-Nică.
4. Selectați enunțurile în care Ion Creangă exprimă dragostea și respectul față de mama sa.
5. Marcați cuvintele care se folosesc în vorbirea populară din Moldova (pe timpul lui Ion Creangă).

prichiciul vetrei	☐
năzdrăvănii	☐
humuit	☐
șturlubatic	☐
motocei	☐
bălan	☐

Scanned with OKEN Scanner

6. Explicaţi de ce crede Ion Creangă că mama sa era "vestită pentru năzdrăvăniile sale".
7. Găsiţi cuvinte asemănătoare ca sens celor de mai jos:
   mâţă
   năzdrăvan
   a alinta
   a gânguri

*

1. Scrieţi după dictare fragmentul:
   „-De vânzare-ţi e găinuşa ceea, măi băiete?
   -De vânzare, moşule.
   -Şi cât ceri pe ea?
   -Cât crezi şi dumneata că face!
   -Ia ad-o-ncoace la moşul, s-o drămăluiască!
   Şi cum i-o dau în mână, javra dracului se face a o căuta de ou şi-i dezleagă atunci frumuşel aţa de la picior; apoi mi-o aruncă în sus zicând: "Iaca poznă, c-am scăpat-o!"
   (*Amintiri din copilărie* – Ion Creangă)

2. Ordonaţi momentele naraţiunii în ordinea desfăşurării lor:
   - ☐ Cearta cu moşul în iarmaroc.
   - ☐ Mătuşa Măriuca anunţă că Ion a furat pupăza.
   - ☐ Plecarea la iarmaroc.
   - ☐ Teama lui Nică de a nu fi spus tatălui său.
   - ☐ Recunoaşterea lui Nică de către săteni.
3. Explicaţi înţelesul expresiilor populare:
   "c-o falcă-n cer şi una-n pământ"
   "se ia la ciondănit"
   "ţi-l iau eu la depănat"
   "te mănâncă spinarea"
   "am croit-o la fugă"
4. Marcaţi cuvintele şi expresiile asemănătoare cu cele din limbajul oral (vorbit), prezente în textul lui Ion Creangă:
   - ☐ "- Mai auzit-ai dumneata"
   - ☐ "- Ce spui, cumnată?"
   - ☐ "Eram oleacă de fecior de negustor"
   - ☐ "Iaca poznă, c-am scăpat-o!"
   - ☐ "Am croit-o la fugă"
   - ☐ "- He, he!" Să fie sănătos!"

Scanned with OKEN Scanner

5. Descrieţi comportamentul lui Nică din iarmaroc. Pe cine credeţi că dorea să-l imite?
6. Găsiţi trăsăturile de caracter şi comportament ale lui Nică descrise de enunţurile:

"Cum aud unele ca acestea, umflu pupăza şi mă duc la târg."	şiretenie
"Încep a mă purta ţanţoş printre oameni, de colo până colo."	isteţime
"- Dacă nu ţi-a fost de cumpărat, la ce i-ai dat drumul?"	plăcerea de a face haz de necaz
"-Lasă-l, măi! L-aş lăsa eu, da vezi că nu mă lasă el acum!"	guraliv

7. Răspundeţi la întrebări, găsind varianta corectă:

Cine este personajul principal al *Amintirilor din copilărie*?

a. Smaranda Creangă ☐
b. Nică ,adică Ion Creangă copil ☐
c. Mătuşa Mărioara ☐

Cine este povestitorul întâmplărilor din *Amintiri din copilărie*?

a. Ion Creangă ☐
b. Un povestitor necunoscut ☐
c. Ştefan a Petrei ☐

8. Completaţi enunţurile de mai jos, găsind cuvinte omise în textul lecţiei:

"- Ce spui, cumnată? Da că l-aş ucide....., când aş afla că el a prins..... .. s-o chinuiască. Las' pe mine, că ţi-l iau eu la....."

9. Găsiţi varianta corectă:

Nică este un personaj:	a. imaginar	☐
	b. real	☐
I. Creangă este:	a. personaj şi povestitor	☐
	b. povestitor	☐
Fragmentul este scris cu:	a. cu umor	☐
	b. cu tristeţe	☐

*

1. Scrieţi după dictare textul:

"Şi, peste două ceasuri, călăreţii s-au întors cu bine. Moş Miron făcuse şapte legături de otavă şi le scosese la poartă:

- Să vedeţi numai ce otavă! Strămătură, nu alta!

Călăreţii luară-n şa sarcinile făcute de bătrân, îi mulţumiră şi dispărură în noapte."

(*Darul lui Moş Miron* – Ion Agârbiceanu)

Scanned with OKEN Scanner

2. Ordonaţi logic tablourile naraţiunii în ordinea prezentării lor:
   - ☐ Darul lui moş Miron.
   - ☐ Bucuria lui moş Miron.
   - ☐ Refuzul de a vinde otava.
   - ☐ Curiozitatea bătrânului.
   - ☐ Veghea lui moş Miron.
3. Selectaţi stările sufleteşti ale lui moş Miron exprimate de enunţurile:

"De la o vreme era nelipsit de la gară."	aşteptare
"-Au intrat ai noştri în război sau n-au intrat."	mândrie
"-N-ai dumneata bani să cumperi otava mea."	nelinişte
"Moşul veghea noapte de noapte."	curiozitate
"Făcuse şapte legături de otavă şi le scosese la poartă."	dărnicie
"Pălăria îi căzuse prin pod, în otavă."	neglijenţă
"Picuri albi – lacrimi ce izvorau în neştire din ochii lui bătrâni."	fericire

4. Alcătuiţi profilul fizic şi moral al lui moş Miron folosind însuşirile prezentate:

Curiozitate	însuşiri fizice	mândrie
"un bătrân în straie albe"		patriotism
Bunătate	însuşiri morale	"cu capul gol"

5. Înlocuiţi expresiile de mai jos cu un cuvânt potrivit ca sens:

"de-atâta amar de vreme"	-	demult, aproape, departe
"dădea bineţe"	-	a saluta, a certa, a uita
"a dat gură de primăvară"	-	a desprimăvăra, a vorbi, a da
"erau scumpe foc"	-	ieftine, costisitoare, ardeau
"era învălmăşeală mare"	-	aglomeraţie, gălăgie, linişte
"lacrimi izvorau în neştire"	-	a râde, a plânge, a curge

6. Explicaţi replica lui moş Miron:
   "- N-ai dumneata bani să cumperi otava mea."
7. -Ce eveniment istoric prezintă naraţiunea?
   a. Unirea ţărilor române. ☐
   b. Primul Război Mondial. ☐
   c. Al Doilea Război Mondial. ☐

   -Unde se petrece acţiunea povestirii?
   a. Într-un sat românesc de munte. ☐
   b. Într-un oraş mai mic. ☐
   c. Undeva, într-un loc necunoscut. ☐

Scanned with OKEN Scanner

8. Găsiţi cuvintele asemănătoare ca sens celor de mai jos:

veşti	mirare
bucate	învălmăşeală
adevărat	sarcină

9. Găsiţi cuvintele care denumesc acţiuni opuse celor de mai jos:

a cumpăra	a plânge
a pleca	a intra
a aminti	a primi

10. Explicaţi ce simţiţi citind această povestire. De ce?
11. Scrieţi o povestire cu titlul "Moş Miron – un erou"

*

1. Scrieţi după dictare textul:

"Băiatul se bucură şi încercă s-o facă să cânte, însă vioara scoate doar un zbârnâit metalic. Cu ochii în lacrimi copilul i-o dă tatălui său:

- Cântă tu, tată!

Dar tata râde şi i-o dă îndărăt:

- Ia-o, George, e jucăria ta.

Aşadar nu e o vioară, ci o jucărie... Cu mâini tremurătoare, ia jucăria-vioară şi o aruncă drept în foc. El nu vrea să se joace de-a muzica."

(*George Enescu* – Viorica Huber)

2. Răspundeţi ,căutând varianta corectă:

Ce personalitate a culturii româneşti este prezentată?

a. George Topârceanu ☐
b. George Enescu ☐
c. George Coşbuc ☐

Care era visul micului George?

a. Să primească multe jucării. ☐
b. Să primească o jucărie vioară. ☐
c. Să cânte la o vioară adevărată. ☐

Ce a devenit George Enescu?

a. scriitor, povestitor ☐
b. pictor ☐
c. compozitor, violonist, pianist şi dirijor ☐

3. Aşezaţi în ordinea prezentării principalele momente ale naraţiunii:

Scanned with OKEN Scanner

Preocupările micuţului George. □
Creaţiile copilului artist. □
Dezamăgirea copilului. □
Primele lecţii de vioară. □
Jucăria vioară dăruită copilului. □

4. Selectaţi corect activitatea muzicală a copilului artist:

- la patru ani	- compune "Pământ românesc"
- la cinci ani şi jumătate	- cântă la vioară
- la şapte ani	- studiază muzica la Viena şi la Paris
- la şaisprezece ani	- cântă la pian
	- compune "Poema română"

5. Selectaţi din textul lecţiei enunţurile care arată ce imagini şi sentimente doreşte să transmită compozitorul George Enescu în opera muzicală numită *Poema română.*
6. Marcaţi enunţurile care descriu preocupările muzicale ale micului George Enescu:

"Ştia să deslușească acele tainice şi minunate glasuri măiastre pitulate prin frunzele livezii părinteşti." □

"Cu mâini tremurătoare, ia jucăria-vioară şi o aruncă drept în foc." □

"Asculta vuietul molcom al vântului prin crengi şi zvonul dulce şi depărtat al tălăngilor." □

7. Arătaţi ce sentimente şi trăiri evidenţiază enunţurile referitoare la micul George Enescu:

"ştia să deslușească minunate glasuri măiestre"	- sensibilitate
"asculta vuietul molcom al vântului"	- talent
	- auz muzical
"el vrea să cânte cu adevărat"	- dorinţa de a cânta
"după câteva lecţii, nu mai avea ce să-i arate micului învăţăcel"	- patriotism
"pleacă să studieze muzica la Viena şi Paris"	- dorinţa de a învăţa

8. Explicaţi enunţul:

"Mi-am slujit ţara cu armele mele: pana, vioara şi bagheta"

George Enescu

*

Scanned with OKEN Scanner

1. Scrieţi după dictare textul:

"L-am găsit într-o dimineaţă zguduit, dar însufleţit şi cu ochii lui frumoşi aprinşi. Luchian plângea... Plângea de o emoţie fericită.

Mi-a povestit că venise noaptea o umbră cu pelerină, strecurată în odaia lui. Mută, umbra a scos din pelerină o vioară şi a cântat. I-a cântat două ore întregi, parcă o muzică dintr-o altă lume. Apoi umbra şi-a luat vioara şi pelerina, s-a apropiat de patul răstignitului şi i-a spus: "Iartă-mă, te rog, sunt George Enescu".

(*George Enescu şi Ştefan Luchian* – Tudor Arghezi)

2. Ce personalităţi ale culturii române sunt personajele lecţiei:
   a. Ion Creangă şi Mihai Eminescu ☐
   b. Tudor Arghezi şi George Coşbuc ☐
   c. George Enescu şi Ştefan Luchian ☐
3. Explicaţi enunţul de mai jos:
   "Enescu realiza pe vioară lumina pe care Luchian o aşternea cu penelul pe pânză."
4. Selectaţi expresiile artistice care descriu cele două personaje:

"artist al sunetului frumos"		"zăcea depăşit de boala lui cumplită"
"cu ochii frumoşi"	George Enescu	"i-a cântat o muzică dintr-o altă lume"
"viaţa i-a fost binevoitoare"		"zguduit dar însufleţit"
"plângea de o emoţie fericită"	Ştefan Luchian	"artist al pensulei delicate"
"străbătând planeta jur-împrejur"		"un ucenic de lăutar cu scripca subsioară"

5. Înlocuiţi expresiile de mai jos cu altele asemănătoare ca sens:
   "fără să se cunoască de la om la om"
   "s-a risipit în sumedenii de laude"
   "zguduit dar însufleţit"
   "o muzică dintr-o altă lume"

Scanned with OKEN Scanner

6. Găsiți cuvintele asemănătoare ca sens din cele două coloane:

scripcă	a împrăștia
sumedenie	vioară
a risipi	liberă
cert	a împrăștia
slobodă	a păzi
a veghea	sigur, clar

7. Compuneți un text cu titlul "Doi maeștri români" în care povestiți întâlnirea deosebită dintre George Enescu și Ștefan Luchian.
8. Explicați de ce Tudor Arghezi consideră că George Enescu a avut "drum sigur și drept" și "viața i-a fost binevoitoare" pe când pentru Ștefan Luchian "recunoașterea a venit mai târziu" iar viața nu a fost atât de bună cu el.
9. Descrieți casa lui Ștefan Luchian ,așa cum o prezintă Tudor Arghezi.
10. Selectați modul în care autorul Tudor Arghezi descrie întâlnirea celor doi artiști:
    a. participând și el la acest eveniment ☐
    b. amintindu-și de acest eveniment cu prilejul unor discuții despre cei doi artiști ☐
    c. auzind de acest eveniment de la niște persoane străine ☐
11. Ce sentimente transmite autorul textului, legate de cele două personalități:

admirație	George Enescu	mândrie
recunoștință		durere
compătimire	Ștefan Luchian	bucurie
		supărare

*

1. Scrieți după dictare textul:

"- Alei, oameni buni, mai bine duceți-l la moșie la mine. Am acolo un hambar plin cu posmagi.

- I-auzi, măi leneșule, zise unul dintre săteni.
- Dar muieți îs posmagii?
- Dar el nu poate să și-i moaie? întrebă cucoana mirată.
- Auzi, măi leneșule, te prinzi să moi posmagii, ori ba?

Scanned with OKEN Scanner

- Ba, răspunse leneşul."

Atunci sătenii duc pe leneş la locul cuvenit.

(*Povestea unui om leneş* – Ion Creangă)

1. Găsiţi elementele specifice basmului în această povestire.
2. Găsiţi comparaţii potrivite pentru a descrie următoarele însuşiri omeneşti:
   leneş, harnic, frumos, urât, bun, rău
3. Explicaţi enunţul:
   "De leneş ce era, nici îmbucătura din gură nu şi-o mesteca."
4. Explicaţi proverbul:
   "Lenevia este soră bună cu sărăcia."
5. Găsiţi cuvinte aseămănătoare ca sens celor de mai jos:

săteni	posmagi	hambar
pildă	moşie	sărman

6. Înlocuiţi expresiile de mai jos cu alte cuvinte, opuse ca înţeles:
   - grozav de leneş
   - leneş fără pereche
   - a da pildă de lenevie
7. Găsiţi un alt sfârşit acestei povestiri.
8. Alcătuiţi (propoziţii) enunţuri folosind cuvintele:
   pildă, posmagi, săteni, hambar
9. Folosind enunţurile de mai sus, înlocuiţi cuvintele date cu altele asemănătoare ca sens.

*

1. Scrieţi după dictare textul:

"Într-o noapte de primăvară, s-a auzit în înălţimile albastre tânguirea ostenită a cocorilor.

Soseau din depărtări în această adevărată a lor veche şi neuitată ţară, să-şi clocească ouăle şi să-şi crească puii.

Iarba a prins colţ fraged şi nou. Livezile s-au împodobit cu flori albe, ca pentru o albă sărbătoare de pace."

(*Au sosit cocorii* – Cezar Petrescu)

Scanned with OKEN Scanner

2. Înlocuiţi expresiile de mai jos cu alte cuvinte potrivite ca sens:
"tânguirea ostenită a cocorilor"
"iarba a prins colţ nou şi fraged"
"au să arunce sămânţa în brazdă"
"aripi cu foşnet de mătase veche"
3. Ordonaţi momentele principale ale fragmentului:
Cocorii recunosc oamenii şi obiceiurile lor. □
Întoarcerea cocorilor din depărtări. □
Schimbările petrecute în natură primăvara. □
Instalarea cocorilor. □
4. Descrieţi, folosind expresiile artistice din text, transformările naturii în anotimpul primăvara.
5. Alcătuiţi enunţuri noi folosind expresiile:
"colţ fraged", "albă sărbătoare de pace", "tânguirea ostenită".
6. Găsiţi expresiile artistice folosite de autor pentru a marca momentele sosirii cocorilor:

primele semne	"s-a auzit în înălţimile albastre tânguirea ostenită a cocorilor"
scopul întoarcerii	"să-şi clocească ouăle"
alegerea locului	"soseau din depărtări în adevărata lor ţară"
	"să-şi crească puii"
	"vâsleau cu aripi mari şi obosite"
	"stolul s-a rotit deasupra câmpului"
	"şi-au strâns aripile cu foşnet de mătase veche"

7. Care sunt elementele fantastice, întâlnite în textul lecţiei?
8. Marcaţi care sunt lucrările agricole pe care le efectuează oamenii ,de primăvara până toamna, descrise în text:
"livezile s-au împodobit cu flori albe" □
"au să scoată plugurile" □
"au să arunce sămânţa în brazdă" □
"iarba a prins colţ fraged şi nou" □
"au să fie holde de grâu" □
"au să duduie morile" □
"să-şi crească puii" □
9. Selectaţi acţiunile denumite mai jos:

"s-a auzit tânguirea ostenită a cocorilor"	a zbura
"iarba a prins colţ fraged şi nou"	a ara
"livezile s-au împodobit cu flori albe"	a semăna

Scanned with OKEN Scanner

"vâsleau cu aripile lor mari şi obosite"	a rodi
"au să scoată plugurile"	a măcina
"au să arunce sămânţa în brazdă"	a înverzi
"au să fie holde de grâu"	a ţipa
"au să duduie morile"	a înflori

10. Formaţi noi cuvinte după modelul:

mătase - mătăsos

sărbătoare –

pământ –

păsări –

*

1. Scrieţi după dictare fragmentul:

" - Mamiţo, nu ţi-am spus că nu se zice marinel?

- Da cum?

- Marinal…

- Vezi că sunteţi proaste amândouă? întrerupe tânărul Goe. Nu se zice nici marinal, nici marinel.

- Da cum, procopsitule? întreabă tanti Miţa cu un zâmbet simpatic?

- Mariner…"

(*D-l Goe* – Ion Luca Caragiale)

2. Găsiţi răspunsul corect la întrebările:

Unde doreau să plece doamnele împreună cu Goe?

a. la Bucureşti ☐
b. la Timişoara ☐
c. la munte ☐

Unde se petrece acţiunea fragmentului?

a. pe peronul unei gări ☐
b. în tren ☐
c. pe peronul unei gări şi în tren ☐

Cine sunt personajele acestei povestiri?

a. mamiţa şi mam' mare ☐
b. mamiţa, mam' mare, tanti Miţa şi Goe ☐
c. Goe, tanti Miţa şi mamiţa ☐

Scanned with OKEN Scanner

3. Menționați ce trăsături de caracter și comportament evidențiază enunțurile:

"- Eu vreau să vie".	lipsă de politeţe
"- Ce treabă ai tu, urâtule".	proastă creştere
"- Să oprească! Zbiară Goe".	lipsa de educaţie
"Goe nu vrea să intre în cupeu".	neascultare
"Se spânzură cu mâinile de vergeaua de alarmă".	neastâmpărat
"Aşa se zicea pe vremea mea– marinel".	răsfăţat

4. Selectați din textul lecției enunțul în care se arată dezinteresul celor trei cucoane față de școală și de situația la învățătură a tânărului Goe.
5. Marcați enunțurile care stârnesc râsul:
   - " - Mam-mare! de ce nu mai vine? Eu vreau să vie." ☐
   - " - Vezi că sunteți proaste amândouă?" ☐
   - " - Vezi ce bine-i şade cu costumul de marinel?" ☐
   - " - Ce treabă ai tu, urâtule?" ☐
6. Indicați forma literară corectă a următoarelor cuvinte:

impacient	iată
să nu rămâie	marinar
să vie	să vadă
să răspunză	impacientat
să vază	să nu rămână
iacătă	să vină
mariner	să răspundă

7. Găsiți cuvinte asemănătoare ca sens celor de mai jos:
   - impacientat
   - urbe
   - cucoane
   - vergea
8. Realizați în scris o descriere a lui Goe ,pornind de la faptele și comportamentul descris în fragmentul lecției.
9. Alcătuiți o povestire cu titlul "Goe trăiește printre noi".
10. Aşezați în ordine corectă principalele momente ale narațiunii:
    - Pierderea pălăriei pe geam. ☐
    - Motivul plecării la București. ☐
    - Atitudinea lui Goe pe peronul gării. ☐
    - Comportamentul lui Goe în tren. ☐

Scanned with OKEN Scanner

Poezia

Termenul provine din francezul "poésie", echivalent cu latinescul "poesis" şi grecescul "poiesis" – creaţie.

Specie a *genului liric*, se caracterizează prin respectarea anumitor cerinţe formale ca rimă, ritm, măsură, strofă. În concepţia anticilor, poezia era socotită orice lucrare în versuri, indiferent de conţinutul ei.

În poezie, autorul foloseşte expresia artistică pentru a transmite trăiri, sentimente.

*

1. Scrieţi după dictare versurile:

"Din căsuţa lui de humă
A ieşit un greieruş
Negru, mic, muiat în tuş
Şi pe-aripi pudrat cu brumă:

- Cri – cri – cri,
Toamnă gri,
Nu credeam c-o să mai vii
Înainte de Crăciun."

(*Balada unui greier mic* – George Topârceanu)

2. Selectaţi varianta corectă de răspuns:

Greierul era:	a. negru, mic	☐
	b. mare, verde	☐
Locuinţa lui era:	a. căsuţă din frunze	☐
	b. căsuţa din humă	☐

3. Marcaţi enunţurile negative din text:

"A ieşit un greieruş" ☐
"Nu credeam c-o să mai vii" ☐

Scanned with OKEN Scanner

"Că puteam şi eu s-adun" □
"Fiindcă nu-mi dă niciodată" □
"Ca să nu cer împrumut" □
"Zise el cu glas sfârşit" □

4. Explicaţi înţelesul versurilor:
"Şi-apoi umple lumea toată."
5. Schimbaţi locul versurilor, păstrând înţelesul poeziei:
"Dar de-acuş,
zise el cu glas sfârşit
Ridicând un picioruş
Dar de-acuş s-a isprăvit…
Cri-cri-cri,
Toamnă gri,
Tare-s mic şi necăjit."
6. Ce sentimente vă trezeşte poezia? De ce?
7. "Aliniaţi" cuvintele după modelul:

casă – căsuţă	glas-
greier	picior-
furnică	brumă -

8. De ce credeţi că autorul "alintă" unele cuvinte în poezie?
   □ a. Pentru a arăta necazul greierului şi a-l compătimi.
   □ b. Pentru a critica comportamentul greierului.
   □ c. Pentru a face poezia mai frumoasă.
9. Imaginaţi-vă că ilustraţi printr-un desen această poezie, ce elemente vizuale suprindeţi?
   □ a. ploaia, căsuţa greierului, soarele;
   □ b. ploaia, căsuţa de humă, greierul, furnica, grăuntele;
   □ c. copacii desfrunziţi, ploaia, casa furnicii;
10. Ilustraţi printr-un desen poezia.
11. Selectaţi sensurile cuvântului "a umple" din enunţurile:

"Şi-apoi *umple* lumea toată"	- a încărca
M-am *umplut* de cerneală.	- a spune, a bârfi
Mi-am *umplut* burta.	- a murdări
Şi-a *umplut* sacul cu mere.	- a sătura (cu mâncare)

Scanned with OKEN Scanner

*

1. Se dau versurile:

"Cu capul nins, cu ochii mici
Şi calzi de duioşie,
Aievea parcă văd aici
Icoana firavei bunici
Din frageda-mi pruncie."

(*Bunica*- Ştefan Octavian Iosif)

2. Încadraţi în cele două secvenţe expresiile de mai jos:

"cu părul nins"		"cu ochii mici"
"în portu-i de la ţară"	portretul fizic	"firavei bunici"
"senină şi tăcută"		"cu gândul dus"
"calzi de duioşie"	starea sufletească	"era frumoasă de nespus"
"suspina din când în când"		"în amintirea vreunui gând"

3. Înlocuiţi expresiile de mai jos cu altele asemănătoare ca sens:

"părul nins"	"din zori şi până-n seară"
"calzi de duioşie"	"frageda-mi pruncie"
"icoana firavei bunici"	"senină şi tăcută"

4. Selectaţi sensurile potrivite fiecărui enunţ care include cuvântul "a dus":

" cu gândul *dus*"	- a pleca
"s-*a dus* zăpada albă"	- a fi neatent
"s-*a dus* vestea-n lume"	- a se topi
"s-*a dus* în lumea celor buni"	- a muri
"s-*a dus* Ştefan la război"	- a răspândi

5. Găsiţi pentru fiecare tablou al poeziei titlul potrivit.
6. Găsiţi perechile potrivite cuvintelor:

bunică – bunic	vulpe-
regină -	leu -
băiat-	mătuşă -

Scanned with OKEN Scanner

7. Formaţi cuvinte noi după modelul:

înşiră - deşiră	face -
înnoadă	îndoaie-
îmbracă	

8. Scrieţi versurile în care autorul îşi exprimă dragostea faţă de bunica sa.
9. Selectaţi cuvintele care pot avea însuşirile de mai jos:
   - caldă – primăvară, zăpadă, privire, vreme;
   - firavă – bunica, fetiţă, floare, noapte;
   - frumoasă – dimineaţă, fată, vrăjitoare, zi;
   - senină – noapte, casă, zi, privire;
10. Alcătuiţi o povestire cu titlul "Bunica mea".

*

1. Se dau versurile:

"Şi de crunta-mi vijelie, tu te aperi cu-n toiag?
Şi purtat de biruinţă, să mă-mpiedic de-un moşneag?
- De-un moşneag, da, împărate, căci moşneagul ce priveşti
Nu e om de rând, el este domnul Ţării Româneşti.
.....
Eu? Îmi apăr sărăcia şi nevoile şi neamul
Şi de-aceea tot ce mişcă-n ţara asta, râul, ramul,
Mi-e prieten numai mie, iară ţie duşman este."

(*Scrisoarea III* – Mihai Eminescu)

2. Selectaţi răspunsul corect:
   Personajele poeziei sunt:
   a. Baiazid şi Mihai Viteazul ☐
   b. Mircea cel Bătrân şi Baiazid ☐
   Poezia reprezintă:
   a. bătălia de la Rovine ☐
   b. bătălia de la Călugăreni ☐
3. Aşezaţi în ordine logică principalele momente ale poeziei:
   ☐ Năvălirea turcilor în Ţara Românească.
   ☐ Lupta dintre cele două armate.

Scanned with OKEN Scanner

- ☐ Dialogul dintre Mircea cel Bătrân şi Baiazid.
- ☐ Victoria românilor.

4. Găsiţi trăsăturile morale ale fiecărui personaj:

lăudăros		modest
patriot	Mircea cel Bătrân	mândru
înţelept		orgolios
înfumurat	sultanul Baiazid	disprețuitor
necugetat		indignat
		curajos

5. Indicaţi ce semnificaţie au enunţurile:

"Am venit să mi te-nchini."	ospitalitate
"Un bătrân atât de simplu..."	înfumurare
"Eu îţi zic: "Bine-ai venit!"	modestie
"Să mă-mpiedic de-un moşneag?"	dispreţ
"Şi purtat de biruinţă..."	patriotism
"Îmi apăr sărăcia şi nevoile..."	orgoliu necugetat
"Mi-e prieten numai mie"	solidaritate
"Iubirea de moşie e un zid"	mândrie
"Nu se-nfiorează de-a ta faimă..."	curaj

6. Selectaţi versurile care au devenit zicători cu efecte moralizatoare.
7. Explicaţi versurile:
"De-o fi una, de-o fi alta... ce e scris şi pentru noi,
Bucuroşi le-om duce toate, de e pace, de-i război."

8. Selectaţi cuvintele care descriu dragostea de ţară a domnitorului român.
- a apăra ☐
- a fi prieten ☐
- a vrea ☐
- a iubi ☐
- a nu se înfiora ☐
- a duşmăni ☐
- a deschide ☐

9. Găsiţi cuvintele asemănătoare ca sens celor de mai jos:

spini	victorie
bucuroşi	a vedea
a gândi	amic
a privi	ţepi

Scanned with OKEN Scanner

biruinţă	bătrân
a împiedica	fericiţi
moşneag	amic
prieten	a împotmoli

*

1. Scrie după dictare versurile:

"- De ce nu m-aş legăna,
Dacă trece vremea mea!
Ziua scade, noaptea creşte
Şi frunzişul mi-l răreşte.
Bate vântul frunza-n dungă -
Cântăreţii mi-i alungă;
Bate vântul dintr-o parte -
Iarna-i ici, vara-i departe!"

(*Ce te legeni* – Mihai Eminescu)

2. Selectaţi variantele corecte de răspuns:
   Cine a scris versurile de mai sus?
   a. Mihai Eminescu ☐
   b. George Coşbuc ☐
   Ce alte poezii a mai scris?
   a. *Scrisoarea III, Luceafărul* ☐
   b. *Iarna pe uliţă, Concertul primăverii* ☐

   Cum mai este supranumit Mihai Eminescu?
   a. Bardul de la Mirceşti ☐
   b. Luceafărul poeziei româneşti ☐
   Unde şi când s-a născut Mihai Eminescu?
   a. La Ipoteşti, în 1850. ☐
   b. La Humuleşti, în 1837. ☐
3. Explicaţi versul:
   "Dacă trece vremea mea!"
4. Găsiţi semnificaţia corectă a fiecărei expresii:
   "vremea florilor" noaptea

Scanned with OKEN Scanner

"vremea jocului"	primăvara
"vremea somnului"	copilăria
"vreme înţelepciunii"	bătrâneţea

5. Conturaţi dialogul dintre poet şi codru:

"fără ploaie"	poetul	"ce te legeni"
"frunzişul mi-l răreşte"	întreabă	"ziua scade"
		"cu crengile la pământ"
"bate vântul"		"noaptea creşte"
"cântăreţii mi-i alungă"	codrul	"trece vremea mea"
"vara-i departe"	răspunde	"iarna aici"
		"păsările trec"

6. Selectaţi din text expresiile care descriu fenomenele şi transformările specifice anotimpului de toamnă.
7. Alcătuiţi enunţuri folosind expresiile:
   "cântăreţii mi-i alungă", "frunzişul mi-l răreşte"
8. Ce credeţi că semnifică punctele de suspensie din titlul poeziei - *Ce te legeni...?*
9. Selectaţi expresiile de mai jos, opuse ca sens:

"bate vântul"	"frunza răreşte"
"ziua scade"	"iarna-i aici"
"vara-i departe"	"noaptea creşte"

10. Ce sentimente vrea să transmită autorul prin dialogul dintre om şi codru, sentimente specifice doar oamenilor?
11. Găsiţi cuvintele asemănătoare ca sens celor de mai jos:

stoluri	a rări	crengi
a alunga	vreme	a legăna

12. Formaţi mai multe cuvinte după modelul:
    frunze – frunziş
    tufe -
    alune –
13. Găsiţi sensurile enunţurilor:

Vremea va fi ploioasă.	- existenţa economică
"Trece vremea mea."	- viaţa, îmbătrâneşte
"- În această vreme voi scrie.	- stare meteorologică
Vremea este grea	- interval de timp

Scanned with OKEN Scanner

*

1. Scrieţi într-o altă ordine versurile din strofa de mai jos, păstrând înţelesul logic:

"În aer ciocârlia, pe case rândunele,
Pe crengile pădurii un roi de păsărele
Cu-o lungă ciripire la soare se-ncălzesc
Şi pe deasupra bălţii, nagâţii se-nvârtesc."

(*Oaspeţii primăverii* – Vasile Alecsandri)

2. Explicaţi înţelesul versurilor:
"E cocostârcul tainic, în lume călător
Al primăverii dulce iubit prevestitor"
3. Selectaţi însuşirile pe care autorul le dă cuvintelor în poezie:

zarea	tainic
cer	veseli
cocostârcul	îndepărtată
prevestitor	albastru
copilaşi	iubit

4. Selectaţi locul unde se găseşte fiecare pasăre:

ciocârlia	pe crengile pădurii
rândunelele	în aer
un roi de păsărele	pe case
nagâţii	deasupra bălţii

5. Ce pasăre este considerată de autor a fi vestitorul primăverii?
   a. rândunica ☐
   b. ciocârlia ☐
   c. cocostârcul ☐
6. Înlocuiţi expresiile de mai jos cu altele asemănătoare ca înţeles:
"zarea îndepărtată"
"iubit prevestitor"
"copilaşi veseli"
"crengile pădurii"
7. Scrieţi versurile în care este descrisă bucuria copiilor dată de sosirea cocostârcului.

Scanned with OKEN Scanner

8. Selectaţi acţiunile pe care le fac copiii şi cocostârcii:

vine	copilaşii	sunt veseli
aleargă		zboară
se înalţă	cocostârcul	se arată
se coboară		sar

9. Găsiţi sentimentele descrise în expresiile de mai jos:

"dulce iubit prevestitor"	liniştea sufletească
"copilaşii veseli, aleargă, sar"	încântare
"păsărelele la soare se-ncălzesc"	fericire

10. Explicaţi de ce Vasile Alecsandri şi-a intitulat poezia "Oaspeţii primăverii"
11. Găsiţi cuvinte asemănătoare ca sens celor de mai jos:

oaspeţi	zare
cocostârc	călător
iubit	tainic

12. V. Alecsandri este autorul poeziilor:
    a. *Ce te legeni, Sara pe deal, Lacul* ☐
    b. *Iarna pe uliţă, Vara* ☐
    c. *Hora Unirii, Viscolul, Oaspeţii primăverii* ☐

*

1. Se dau versurile:

"Pe lângă garduri s-a zvântat pământul
Şi ies gândacii-domnului la zid.
Ferestre amorţite se deschid
Să intre-n casă soarele şi vântul.

Un zarzăr mic, în mijlocul grădinii
Şi-a răsfirat crenguţele ca spinii
De frică să nu-i cadă la picioare
Din creştet, vălul subţirel de floare."

(*Rapsodii de primăvară* – George Topârceanu)

Scanned with OKEN Scanner

1. Alegeţi variantele corecte de răspuns:
   Poezia descrie:
   a. sosirea primăverii la munte ☐
   b. viaţa plantelor şi a animalelor,
   a insectelor, la începutul primăverii ☐
   c. viaţa animalelor primăvara ☐
2. Alegeţi semnificaţia corectă a fiecărei expresii de mai jos:

"se-nalţă abur moale"	înflorirea copacilor
"pornesc furnicile la drum"	încălzirea aerului
"văl subţirel de floare"	încălzirea pământului
"să intre-n casă soarele"	trezirea insectelor

3. Selectaţi expresiile care arată:

- locul unde se află zarzărul	"un zarzăr mic"
- înfăţişarea zarzărului	"în mijlocul grădinii"
- înălţimea zarzărului	"cu ramuri albe"
	"crenguţe cu spini"
	"văl subţirel de floare"

4. Găsiţi în textul poeziei ce însuşiri au cuvintele de mai jos:

abur -	zarzăr -
acoperişuri -	vălul –
ferestre -	ramuri –

5. Selectaţi sentimentele exprimate de autor în expresiile:
   "Şi-a răsfirat crenguţele"
   a. bucurie ☐
   b. tristeţe ☐
   "Să nu-i cadă la picioare"
   Din creştet, vălul subţirel de floare"
   a. curaj ☐
   b. teamă ☐
   "Că s-a trezit aşa de dimineaţă"
   a. uimire ☐
   b. uitare ☐
6. Notaţi în căsuţele alăturate cu "a" imaginile auditive şi cu "v" imàginile vizuale din expresiile de mai jos:

"se-nalţă abur moale"	☐	"s-a zvântat pământul"	☐
"pornesc furnicile la drum"	☐	"ies gândacii domnului"	☐
"acoperişuri întind spre cer"	☐	"un zarzăr mic"	☐
"văl subţirel de floare"	☐	"şi-a răsfirat crenguţele"	☐
"ramuri albe"	☐	"acoperişuri veştede"	☐

Scanned with OKEN Scanner

7. Bifați imaginile vizuale care alcătuiesc tabloul descris în a doua strofă a poeziei:
"Pe lângă garduri s-a zvântat pământul
Și ies gândacii-domnului la zid
Ferestre amorțite se deschid
Să intre-n casă soarele și vântul."

furnici	☐	soarele	☐	acoperișuri	☐
garduri	☐	vântul	☐	ferestre	☐
zarzăr	☐	pământ	☐	gândacii-domnului	☐
zid	☐	spini	☐	crenguțe	☐

8. Explicați versurile:
"Că-i pentru-ntâia oară-n viață
Când i se-ntâmplă – asemenea minune"
9. Enumerați care sunt schimbările petrecute în natură odată cu venirea primăverii, surprinse în poezie.
10. Subliniați cuvintele care denumesc sentimentele specific umane din versurile de mai jos, atribuite zarzărului:
"De frică să nu-i cadă la picioare,
Din creștet, vălul subțirel de floare.
Că s-a trezit așa de dimineață
Cu ramuri albe..."
11. Imaginați-vă că cele patru strofe ale poeziei *Rapsodii de primăvară* de G. Topârceanu, din manual, sunt patru tablouri pictate de voi. Ce titlu ați da fiecărui tablou?
12. Ce sentimente vrea să transmită poetul G. Topârceanu prin această poezie?
13. Compuneți un text cu titlul "Primăvara în grădină" folosindu-vă de expresiile artistice din poezie.

*

1. Se dau versurile:

"Zările de farmec pline
Strălucesc în luminiș
Zboară mierlele-n tufiș
Și din codri noaptea vine
Pe furiș."

Scanned with OKEN Scanner

Iat-o! Plină, dinspre munte
Iese luna din brădet
Şi se-nalţă, încet-încet
Gânditoare ca o frunte
De poet."

(*Noapte de vară* – George Coşbuc)

2. Găsiţi expresiile potrivite folosite de autor pentru a descrie amurgul şi noaptea în sat:

"zările strălucesc în luminiş"	amurgul	"liniştea-i acum deplină"
"noaptea vine pe furiş"	noaptea	"care cu poveri vin încet"
"opaiţele-au murit"		"flăcăii vin hăulind"
"satul e de vuiet plin"		"luna iese din brădet"
		"satul adormit"

3. Grupaţi imaginile vizuale şi cele auditive selectate din poezie (ce vedem şi ce auzim!)

"zările strălucesc"		"vin scârţâind"
"noaptea vine"	imagini vizuale	"vin încet"
"s-aud mugind"		"s-a-nnoptat"
"fumul alb alene iese"	imagini auditive	"iese luna din brădet"
"vin pe luncă hăulind"		"un câine latră răguşit"
		"opaiţele-au murit"

4. Selectaţi semnificaţiile potrivite fiecărei expresii:

"zările de farmec pline"	oboseală
"care cu poveri de muncă"	încântare
"flăcăii vin hăulind"	bucurie
"zgomotoşi copiii vin"	bogăţie
"muncitorii s-au culcat"	pace
"un câine latră"	măreţie
"iese luna din brădet"	zburdălnicie

5. Selectaţi răspunsul corect:
Poezia prezintă înserarea la:
a. sat ☐
b. oraş ☐

Scanned with OKEN Scanner

Anotimpul descris în poezie este:
a. primăvara ☐
b. vara ☐

Sentimentele transmise de autor sunt de:
a. bucurie, bunăstare, liniște ☐
b. tristețe, îngrijorare, teamă ☐

6. Explicați versurile:
"Iese luna din brădet
Gânditoare ca o frunte
De poet."
7. Înlocuiți cuvintele subliniate cu altele opuse ca sens. Rescrieți versurile:
„Zgomotoşi copiii vin
Satul e de vuiet plin
Fumul alb alene iese."
8. G. Coşbuc este autorul următoarelor poezii:
a. *Rapsodii de primăvară, Acceleratul* ☐
b. *Scrisoarea III, Ce te legeni* ☐
c. *Iarna pe uliță, Noapte de vară* ☐

*

1. Se dau versurile:

"Văl de brumă argintie
Mi-a împodobit grădina
Firelor de lămâiță
Li se uscă rădăcina

Peste creştet de dumbravă
Norii suri îşi poartă plumbul
Cu podoaba zdrențuită
Tremură pe câmp porumbul."

(*Toamna* – Octavian Goga9

2. Selectați sentimentele transmise de poet prin intermediul expresiilor:

"norii îşi poartă plumbul"	tristețe
"tremură pe câmp porumbul"	părăsire
"vine vântul fără milă"	nostalgie
"smulge-n zbor câte-o şindrilă"	

Scanned with OKEN Scanner

3. Găsiţi fenomenele meteorologice exprimate de versurile:
   "Văl de brumă argintie" — ploaie
   "Norii suri îşi poartă plumbul" — vânt
   "Vine vântul fără milă" — brumă
4. Selectaţi elementele care compun cele două tablouri ale poeziei:

tremură porumbul		nori suri
brumă argintie	Tabloul grădinii	şindrilă
vârful şurii		creştet
fir de lămâiţă	Tabloul	de dumbravă
vânt fără milă	împrejurimilor casei	podoabă
		zdrenţuită

5. Găsiţi cuvinte asemănătoare ca sens cuvintelor:

dumbravă	a împodobi
podoabă	a usca
câmp	zdrenţuit

6. Alcătuiţi enunţuri folosind expresiile:
   „brumă argintie", „norii suri", „podoabă zdrenţuită"
7. Găsiţi însuşirile folosite de poet cuvintelor:
   brumă ——— aurie, argintie
   nori ——— plumburii, suri, albaştri
   podoabă ——— minunată, zdrenţuită, înflorită
8. Compuneţi un text cu titlul "Toamna rodnică"; folosiţi expresii întâlnite textul poeziei.

Scanned with OKEN Scanner

Descrierea

Termenul provine din francezul "décrire" şi latinescul "describere" – a descrie.

Este un mod de expunere folosit în literatură care constă în zugrăvirea trăsăturilor particulare ale unui lucru, fenomen, aspect din natură. Obiectul poate fi real sau imaginar.

Descrierea poate fi clasificată după modul de prezentare:

- în versuri
- în proză

Descrierea poate fi clasificată şi după tematica abordată în:

- fantastică
- umoristică
- romantică
- realistă
- naturalistă
- ştiinţifică
- poetică

Descrierea poetică urmăreşte să trezească în sufletul cititorului o stare sufletească asemănătoare cu cea care l-a dominat pe autor în faţa obiectului descris.

Descrierile poetice în proză pot apărea şi fragmentar, în operele epice: nuvelă, roman.

Descrierile în versuri se numesc "pasteluri".

*

1. Se dă textul:

"Crivăţul din miazănoapte vâjâie prin vijelie,
Spulberând zăpada-n ceruri de pe deal, de pe câmpie
Valuri albe trec în zare, se aşază-n lung troian
Ca nisipurile albe din pustiul african."

(*Viscolul* – Vasile Alecsandri)

Scanned with OKEN Scanner

2. Găsiţi varianta corectă de răspuns:
V. Alecsandri descrie în poezia *Viscolul*:
a. antotimpul iarna la munte ☐
b. fenomenul meteorologic de viscol ☐
c. viscolul şi urmările lui în natură ☐

3. Selectaţi expresiile care arată comportamentul animalelor în timpul viscolului:
"lupii suri ies după pradă" ☐
"turmele tremură" ☐
"corbii zbor vârtej" ☐
"răchitele se-ndoaie" ☐
"caii nechează răsunător" ☐
"valuri albe trec în zare" ☐

4. Găsiţi elementele transmise de autor prin intermediul expresiilor:

"turmele tremură"	groază
"viscolul frământă lumea"	bucurie
"vai de cal şi călător"	↑
"dulcea ospeţie îl întâmpină zâmbind"	|
"zăreşte cu uimire o casă drăgălaşă"	îngrijorare
"corbii zbor vârtej"	uşurare

5. Selectaţi din textul poeziei imaginile vizuale şi imaginile auditive după tabelul:

Imagini vizuale	Imagini auditive

6. Găsiţi comparaţiile potrivite:
alb ca: - zăpada, neaua, iarba
roşu ca: - focul, macul, făina
verde ca: - iarba, cerul, aerul
galben ca: - soarele, pădurile, aurul
albastru ca: - soarele, cerul, marea
negru ca: - noaptea, focul, abanosul

Scanned with OKEN Scanner

7. Completaţi schema cu elementele potrivite:

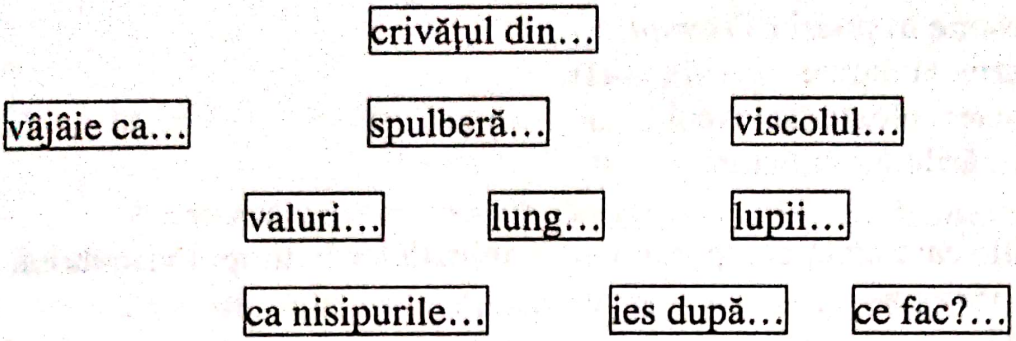

8. Selectaţi elementele care compun adăpostul ocrotitor:

"aude-n câmp lătrare"	☐	"corbii zbor vârtej"	☐
"o căsuţă drăgălaşă"	☐	"ferestre lucind"	☐
"răchitele se-doaie"	☐	"dulcea ospeţie"	☐

9. Selectaţi cuvintele de acţiune care alcătuiesc tabloul viscolului:

vâjâie	☐	frământă	☐	spulberă	☐
întâmpină	☐	zbor	☐	se-ndoaie	☐

*

1. Se dă textul:

"E iarnă!

A dat Dumnezeu zăpadă cu nemiluita şi cade, cade puzderie, măruntă şi deasă, ca făina la cernut, vânturată de un crivăţ care te orbeşte. Muscelele dorm sub zăpada de trei palme. Pădurile, în depărtare, cu tulpini fumurii, ciucurate de ninsoare, par cercelate cu flori de zarzări şi de corcoduşi. Vuiet surd se încovoaie pe după dealuri şi se pierde în văi adânci. Cerul e ca leşia."

(*Iarna* – Barbu Ştefănescu –Delavrancea)

2. Răspundeţi la întrebările:

Barbu Ştefănescu- Delavrancea a scris:

a. *Soacra cu trei nurori, Punguţa cu doi bani* ☐
b. *Bunicul, Bunica, Neghiniţă* ☐
c. *Făt-Frumos din lacrimă, Greuceanu* ☐

Care sunt elementele naturii descrise în fragment:

a. munţii, câmpiile şi livezile ☐

Scanned with OKEN Scanner

b. râurile, marea şi satele ☐
c. muscelele, pădurile, râul ☐

3. Găsiţi expresiile cu care sunt descrise elementele naturii:

"cu vâjâit mânios"	muscelele	"cu tulpini fumurii"
"dorm sub zăpada de trei palme"	pădurile	"umflat, curge repede"
"ciucurate de nisoare"		"izbeşte de meterezele podului"
"înecat în glasul vântului"	râul Dornei	"par cercelate cu flori de zarzări şi corcoduşi"

4. Selectaţi din textul lecţiei expresiile artistice care descriu fenomenele meteorologice prezentate:
   - zăpada
   - viscolul
5. Descrieţi satul surprins de zăpadă şi viscol, folosindu-vă de textul lecţiei.
6. Selectaţi stările sufleteşti transmise de autor prin intermediul expresiilor:

"pârtia acoperită"	izolare
"arar se vede pui de om trecând"	
"abia se zăresc poteci"	amorţire
"noaptea cade tihnită"	
vremea rea a amorţit satul"	linişte

7. Ce întâmplări credeţi că ar putea avea loc în cadrul descris: triste sau vesele
8. Găsiţi cuvinte opuse ca sens celor de mai jos:

deasă	tihnită	a acoperi
iarnă	a amorţi	mânios

*

1. Selectaţi textul:

"Au înflorit caişii deodată, peste noapte, mai 'nainte ca frunzele să li se fi desfăcut. Le-am găsit dimineaţa furcile ramurilor cu totul albe, ca şi cum ar fi îngheţat pe ele varul de argint al lunii.

- Sunt albiturile cu horbotă, spălate az-noapte, ale stelelor, întinse la uscat şi uitate pe ramuri, şopteşte gândul, în desişul lui, trezit la basme şi poveşti."

(*Un ciob de primăvară* – Tudor Arghezi)

Scanned with OKEN Scanner

2. Găsiţi expresiile cu care autorul descrie caisul, liliacul şi gutuiul:

"frunze gingaşe îmbrăcăminţi adiate"	caisul	"roiuri de fluturi albe" "bumbac selenar"
"pămătufuri de fulgi"	liliacul	"furcile ramurilor"
"verdeaţă fragedă"		"albituri de horbotă ale stelelor"
"leagăn rotund"	gutuiul	"spume violete"
"ceaşca albă-trandafirie a florilor de porţelan"		"flori rare aşezate câte una" "blid neted"

3. Selectaţi care dintre expresiile de mai jos conţine o comparaţie:
   "cais ca o panoplie" ☐
   "varul de argint al lunii" ☐
   "ca nişte roiuri de flori albe" ☐
   "gingaşe îmbrăcăminţi adiate" ☐
   "spume ca nişte pămătufuri de fulgi" ☐
4. Transformaţi expresiile de mai jos în comparaţii:
   furcile ramurilor - ramuri ca furcile
   var argintiu -
   atlasul azurului -
   săgeţile rândunelelor -
   ceaşcă trandafirie -
5. Alcătuiţi enunţuri folosind expresiile:
   bumbac selenar, varul de argint al lunii, spiţe de cleştar
6. Găsiţi cuvinte asemănătoare ca sens expresiilor:
   gingaşe îmbrăcăminţi adiate - fine haine legănate
   atlasul azurului -
   ceaşcă trandafirie -
   horbota stelelor -
7. Compuneţi cuvinte noi pornind de la cuvintele:
   trandafir - trandafiriu
   azur -
   argint -
   aur -

Scanned with OKEN Scanner

8. Selectaţi expresiile care au imagini coloristice:
   "furcile ramurilor cu totul albe" □
   "roiuri de fluturi albi" □
   "bumbacul selenar" □
   "o lăcustă mare, albastră" □
   "spiţele de cleştar" □
   "atlasul azurului" □
   "ceaşcă albă-trandafirie" □
9. Imaginaţi-vă o discuţie între cais şi autor.

*

1. Se dă textul:

"În ţihla măruntă de la margine, lumina se cernea în ploaie deasă şi caldă de raze; roiurile de musculiţe se roteau ici-colo, ţesându-se într-un joc grăbit. Un grangur sta nemişcat pe o ramură de fag întinsă spre soare, îi sticleau penele ca gălbenuşul oului.

Stigleţi cu pete de sânge, piţigoi rotunzi, cu pene cenuşii şi negre, cinteri cu piepturile cărămizii..."

(*În pădure Petrişorului* – Mihail Sadoveanu)

2. Răspundeţi la întrebările:
   M. Sadoveanu a scris:
   a. *Dumbrava minunată, Domnu' Trandafir* □
   b. *Amintiri din copilărie, Dănilă Prepeleac* □
   c. *Bunicul, Neghiniţă* □
   Fragmentul *În Pădurea Petrişorului* descrie:
   a. viaţa oamenilor dintr-un sat de deal □
   b. plantele şi vieţuitoarele din pădure □
   c. viaţa păsărilor □
3. Selectaţi expresiile care denumesc imagini vizuale şi imagini auditive din text:

"bolţi de frunzişuri"	imagini vizuale	"un brad vechi vestea"
"un şuier adânc"		"coline legănate"
"lumina se cernea în		"roiuri de musculiţe se roteau"
ploaie deasă"	imagini auditive	"trezea un răsunet prelung"
"da drumul unei		
fluierături gâlgâite"		"stigleţi cu pene de sânge"

Scanned with OKEN Scanner

"paseri mărunte se chemau
de pe vârfuri"
"piţigoi rotunzi"
"fâlfâiau apoi uşurel"

"trămăntau melodios chemări"
"gâze cu aripi străvezii"
"foşneau un timp foile galbene"

4. Înlocuiţi comparaţiile de mai jos cu o însuşire potrivită:
   "ochişori ca vârfurile de ace" – ochişori minusculi
   "pene ca gălbenuşul oului" –
   "lumini ca o ploaie deasă" –
   "stigleţi ca petele de sânge –
5. Găsiţi noi cuvinte pornind de la cuvintele:

prăpastie	-	prăpăstios
gălăgie	-	
ploaie	-	
ramură	-	
melodie	-	

6. Selectaţi însuşirile potrivite fiecărui cuvânt (folosind textul lecţiei):

nuieluşă	trăgănate
piepturi	mlădioasă
coline	prăpăstios
pisc	cărămizii
ochişori	lucii
frunze	sticliţi
aripi	străvezii

7. Selectaţi trei din expresiile artistice de mai sus şi alcătuiţi enunţuri noi.
8. Găsiţi în textul lecţiei insectele care trăiesc în pădurea Petrişorului. Descrieţi-le:
9. Selectaţi din text cuvintele şi expresiile care descriu anotimpul şi momentul zilei în care este înfăţişată pădurea.
10. Găsiţi cuvintele şi expresiile care exprimă sentimentele de: *calm, armonie* şi *linişte*, desprinse din atmosfera generală a textului.
11. Prezentaţi ce anume v-a impresionat în mod deosebit în acest text.

*

1. Se dă textul:

"Se îngână ziua cu noaptea. Spre răsărit, dincolo de păpuriş, de stuf şi ape, mijeşte o geană de lumină trandafirie. Stelele mai sclipesc încă pe cer.

Scanned with OKEN Scanner

Printre ostroavele de verdeaţă străbat ecouri argintii şi line ca într-un vis. Sunt tălăngile turmelor de oi şi vaci, care pasc iarba grasă din luncă.

De îndată ce s-a ivit discul roşu al soarelui la marginea zării, lunca s-a însufleţit."

(*Vara cea luminoasă* – Cezar Petrescu)

2. Aşezaţi în ordinea prezentării lor de către autor tablourile fragmentului:
   Lumea păsărilor din luncă. □
   Răsăritul soarelui. □
   Lumea vieţuitoarelor din apă. □
   Bucuria omului în faţa naturii. □
   Lumea plantelor din luncă. □
3. Clasificaţi lumea păsărilor din luncă în funcţie de:
   - culoarea penelor
   - mărimea lor
   - mediul de viaţă (apă, uscat, aer)
   - sociabilitatea lor
4. Găsiţi însuşirile vieţuitoarelor din luncă:

peşti	"subţiri şi argintii"
broaşte	"ca lamele de cuţit
ştiuci	"mărunte"
gângănii	"de culoarea aramei"
	"cu botul de balaur"
	"verzi, ţestoase"

5. Selectaţi plantele care cresc în luncă:

"nuferi galbeni şi albi"	□	sălcii cu ramuri pletoase	□
"spumele violete de liliac"	□	lianele lungi	□
"plante cu frunză lată"	□	caisul cu flori albe	□

6. Ce sentimente (trăiri) vrea să transmită autorul prin expresiile:
   "ecouri argintii şi line ca un vis"
   "ce bine e s-alergi prin luncă"
   "când eşti obosit te culci sub salcie"
   "ce mireasmă de flori"
7. Selectaţi din textul lecţiei cuvintele care denumesc:
   - culori
   - nume de plante
   - nume de vieţuitoare

Scanned with OKEN Scanner

8. Explicaţi titlul *Vara cea luminoasă.*
9. Selectaţi expresiile care denumesc imagini de micşcare:
"au început a răsuna mii şi mii de glasuri" □
"zboară zvâcnind repede din aripi" □
"plutesc agale în văzduh" □
"se zăresc alte soiuri de făpturi" □
"trec peşti de culoarea aramei" □
"se bucură de lumina soarelui" □
"păianjenii de apă aleargă pe luciul neted" □
10. Alcătuiţi enunţuri noi folosind expresiile:
"plutesc agale în văzduh", "ochiuri verzi de apă"
"lumina dimineţii", "geană de lumină trandafirie"
11. Explicaţi enunţul:
"Toate se înalţă din adâncuri la suprafaţă să se bucure de lumina soarelui."

*

1. Se dă textul:

"Munţi uriaşi înalţă în aer piscuri învăluite în troiene sclipitoare. În poale poartă gheţari măreţi, ce umplu văile cu masele lor străvezii. În mijlocul mării, încet şi măreţ plutesc munţi de gheaţă, albi în soare şi albaştri în umbră. La picioarele lor, apa înverzeşte în unde de safir şi valurile pătrund zgomotoase în grote sinilii.

Totul este acoperit cu gheaţă şi zăpadă prin aceste ţinuturi pustii ale Antarcticei."

(*Spre Polul Nord* – Emil Racoviţă)

10. Completaţi propoziţiile cu noţiunile care lipsesc pentru a marca itinerarul autorului:

"Pentru ca să ajungi trebuie să străbaţi..... în tot lungul lui. Această distanţă a fost parcursă de....., o ..... trainică.

Totul este acoperit cu.....şi.....prin aceste ţinuturi pustii ale ....."

Scanned with OKEN Scanner

11. Găsiţi elementele specifice fiecărui peisaj polar:

"plutesc munţi de gheaţă"	pământul (uscatul)	"gheţari măreţi"
"câteva insule şi insuliţe"		"plaje mici"
"munţi uriaşi"	apa	"piscuri singuratice"
"piscuri învăluite în troiene sclipitoare"		"grote sinilii"

12. Uniţi elementele care întregesc portretul pinguinilor:

mic	cap	dolofan
grăsuliu	trup	ca două lopeţi
stând ţeapăn	braţe	cu mers legănat
	picioare	

13. Completaţi expresiile de mai jos cu însuşirile atribuite de autor:

troiene	sinilii
gheţari	zgomotoase
valuri	sclipitoare
grote	uriaşi
munţi	măreţi
plastron	dolofan
trup	asurzitoare
larmă	lustruit

14. Găsiţi cuvintele asemănătoare ca sens celor de mai jos:

piscuri	-	munţi, vârfuri
zgomotoase	-	gălăgioase, neliniştite
făptură	-	pinguin, fiinţă
larmă	-	supărare, gălăgie
comic	-	supărăcios, hazliu

Scanned with OKEN Scanner

15. Completaţi expresiile:

Pinguinii l-au primit pe autor cu:

- larmă .....
- ţipete.....
- strigăte.....
- penele.....
- ciocul.....
- cuvinte.....

16. Completaţi imaginile coloristice din text:

munţi de gheaţă -
apă -
grote -
haină pătată cu -

17. Înlocuiţi cuvintele subliniate în enunţul de mai jos cu altele opuse ca sens:
"Iubesc dobitoacele, oricât de urâte şi respingătoare, au dreptul la întreaga mea simpatie."

Scanned with OKEN Scanner

Fabula

Termenul provine din limba latină, "fabula" însemnând povestire.

Specie a *genului epic*, scurtă naraţiune alegorică în proză sau în versuri în care personajele sunt animale, plante, lucruri – acestea, puse în situaţii omeneşti - din care se desprinde o morală.

Fabula are două părţi:

- povestirea întâmplării
- morala: este formulată direct, clar şi plasată de obicei la sfârşitul fabulei; uneori poate să se afle şi la începutul ei; alteori ea poate lipsi, dar poate fi dedusă din cuprins.

Pentru a da mai multă vioiciune celor povestite ,pe lângă naraţiune se foloseşte şi dialogul.

Ca fond şi ca formă fabula are o structură simplă; iar fabula în versuri nu respectă regulile stricte ale versificaţiei şi nici un anumit tip de strofă.

*

1. Explicaţi versurile:

"Aşa-i şi la omenire
Când în obştii nu-i unire
Nici o treabă nu se face
Cu izbândă şi cu pace."

(*Racul, broasca şi ştiuca* – Alexandru Donici)

2. Găsiţi varianta corectă de răspuns:

Care sunt personajele acestei fabule:

a. ursul, vulpea şi leul ☐
b. racul, broasca şi ştiuca ☐
c. rândunica, cucul şi ştiuca ☐

Unde se petrece acţiunea fabulei?

a. la malul mării ☐

Scanned with OKEN Scanner

b. pe malul unui lac ☐
c. pe malul unui iaz ☐

Cu ce scop s-au întâlnit personajele:
a. Să discute despre iaz. ☐
b. Să ducă un sac cu grâu la moară. ☐
c. Să ducă un sac cu grâu la iaz. ☐

3. Indicaţi acţiunile pe care le face fiecare personaj:

racul	se înhamă
	saltă
broasca	se izbea
	înapoi se da
ştiuca	trăgeau

4. Explicaţi de ce sacul a rămas tot pe mal.
5. Care sunt părţile componente ale fabulei?
   a. o povestire şi o morală ☐
   b. o morală ☐
   c. două povestiri ☐
6. Găsiţi înţelesul fiecărei expresii:

a da înapoi	a se retrage
a se da înapoi	a îndepărta
a da la o parte	a înapoia
a se da la o parte	a se feri

7. Găsiţi cuvinte potrivite pentru a înlocui expresiile:
   "Broasca tot <u>în sus sălta</u>"
   "Că sacul <u>sta neclintit</u>"
   "Ştiuca <u>foarte se izbea</u>"
8. Care este rolul fabulei?
   a. de a critica prin intermediul unor personaje ☐
   b. de a arăta oamenilor ce fac animalele ☐
   c. de a descrie faptele unor animale ☐
9. Ce învăţătură vrea să transmită autorul oamenilor prin intermediul acestei fabule?

*

1. Scrieţi după dictare:

"- Să ne trăiţi mulţi ani, Măria-Voastră,
Că sunteţi, zău, ca din cutie scos.

Scanned with OKEN Scanner

Iar de-aţi avea şi glasul mlădios
pe'cât v-arată penele frumos,
mă prind c-aţi fi vreo Pasăre Măiastră!"
Ci Corbul, auzind-o, pe gânduri nu mai şade.
Deschide ciocul. Prada cade."

(*Corbul şi Vulpea* – La Fontaine)

2. Care sunt personajele acestei fabule?
   a. vulpea şi cocoşul ☐
   b. racul şi broasca ☐
   c. corbul şi vulpea ☐
3. Marcaţi enunţurile care descriu calitatea de mare linguşitoare a vulpii.
   "Să ne trăiţi, Măria-Voastră!" ☐
   "Ademenită de mirosul caşului" ☐
   "pe cât v-arată penele frumos" ☐
   "Cumătra Vulpe-i spuse aşa borfaşului" ☐
   "mă prind c-aţi fi vreo Pasăre Măiastră." ☐
4. Selectaţi personajele care întruchipează următoarele trăsături:

hărnicia	vulpea
lăudăroşenia	furnica
lenevia	trântorul
	albina

5. Selectaţi din textul fabulei versurile care arată de unde avea corbul bucata de caş.
6. Explicaţi de ce autorul îl denumeşte pe corb "jupân" şi de ce cuvintele "corb" şi "vulpe" sunt scrise cu literă iniţială mare.
7. Daţi exemplu de păsări care pot fi considerate "Păsări Măiastre". Explicaţi de ce.
8. Marcaţi versurile care credeţi că enunţă morala fabulei:

   "Ci Corbul, auzind-o, pe gânduri nu mai şade ☐
   Dechide ciocul. Prada cade."

   "- Bade, linguşitorii – nu ştiai ,se pare ,– ☐
   trăiesc pe seama cui le dă crezare."

   "Ademenită de mirosul caşului ☐
   Cumătra Vulpe-i spune aşa borfaşului."

Scanned with OKEN Scanner

9. Pe cine credeţi că vrea să reprezinte autorul prin intermediul corbului:
   a. un om care fură ☐
   b. un om căruia îi place să fie lăudat ☐
   şi care crede în tot ce i se spune
   c. un om care se laudă cu ceea ce face ☐

10. Marcaţi alte trăsături specifice celor două personaje:

Vulpea	linguşitoare	☐	Corbul	tăcut	☐
	harnică	☐		hoţ	☐
	hoaţă	☐		credul	☐
	şireată	☐		prietenos	☐

*

1. Explicaţi rolul acestor versuri în fabula *Două poloboace* de Alexandru Donici.

"Asemenea în lume,
Acel ce tuturor se laudă şi spune
În trebi puţin sporeşte
Iar cel ce tace
Şi treabă face,
Acela pururea mai sigur isprăveşte."

(*Două poloboace* – Alexandru Donici)

2. Arătaţi care sunt personajele acestei fabule:
   a. câţiva trecători ☐
   b. două poloboace ☐
   c. două căruţe ☐

3. Înlocuiţi cuvintele de mai jos prin expresii potrivite:
   hodorogi
   isprăvi

Scanned with OKEN Scanner

4. Înlocuiţi cuvintele subliniate în enunţurile de mai jos cu alte cuvinte asemănătoare ca sens:

"un poloboc cu vin"
"făcând un vuiet mare"
"cei trecători în lături tot fugeau"

5. Ce defect al oamenilor critică autorul în fabulă?
   a. lăudăroşenia ☐
   b. lenevia ☐
   c. răutatea ☐

6. Care este morala acestei fabule şi cui îi este adresată ea?

7. Găsiţi proverbe în care se critică lăudăroşenia unor oameni.

8. Alcătuiţi enunţuri cu următoarele cuvinte:
   a hodorogi, a spori, a isprăvi

Scanned with OKEN Scanner

ANEXE

Scanned with OKEN Scanner

Albă-ca-Zăpada

1. A fost…
2. Crăiasa sta într-un…
3. Avea faţa… ca laptele.
4. Şi… negru ca abanosul.
5. Zăpada cădea din….
6. Crăiasa îşi pusese dorinţa în…
7. Avea …roşu ca sângele.
8. Împărăteasa s-a înţepat cu un…
9. Fata a poposit la casa… (sing.)
10. Mama vitregă era…
11. Zăpada… din cer.
12. Fata e otrăvită cu un…

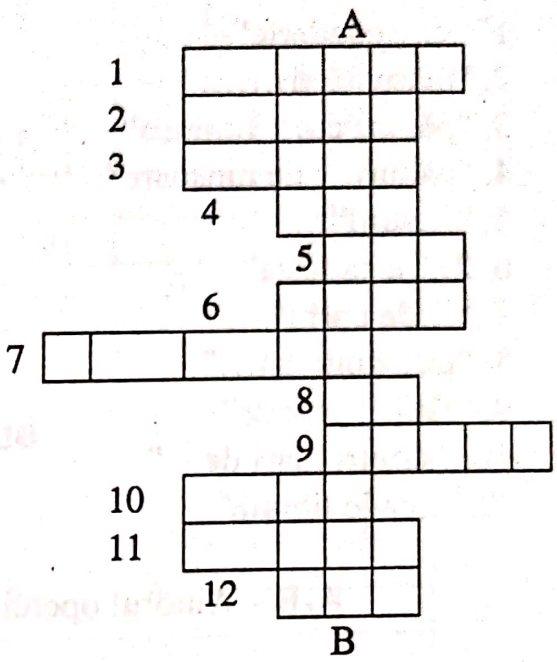

A-B - Personajul titular al basmului.

Crăiasa Zăpezii

1. Cum erau florile?
2. Când porneşte Crăiasa?
3. Ce fac oamenii noaptea?
4. Înlocuieşte numele unei fete.
5. Cum e zăpada?
6. Unde o topeşte băiatul pe Crăiasă?
7. Cuvântul "a fi" la trecut.
8. Ce se întâmplă iarna?

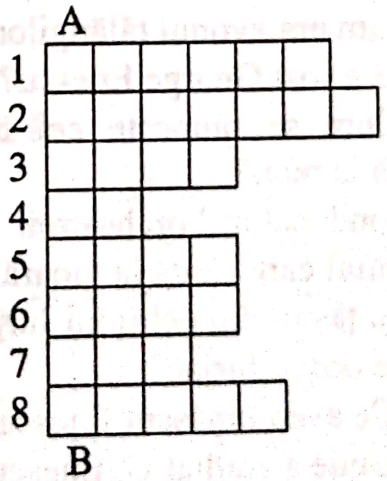

A-B - Numele autorului basmului.

Scanned with OKEN Scanner

Iarna

1"…….puzderie"
2. "măruntă şi……."
3. "păduri cu… fumurii"
4. "păduri… de ninsoare"
5. "…surd"
6. 2… e ca leşia"
7. "…de corbi"
8. "trec dintr-un…"
9. "râul… repede"
10. "sloiuri mari de…"
11"…cade tihnită"

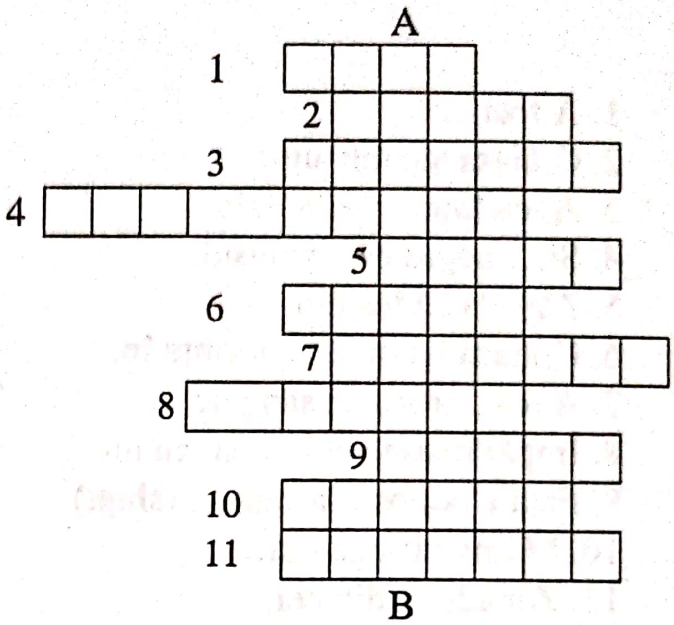

A-B – Autorul operei literare.

George Enescu

1. Câţi ani avea Jurjac?
2. Cum era vuietul vântului?
3. Cum era zvonul tălăngilor?
4. Ce a fost George Enescu?
5. Cum se numeşte cel care cântă la pian?
6. Conducătorul orchestrei.
7. Omul care cântă la vioară.
8. Au ţâşnit din ochii lui Jurjac.
9. Ce dorea Jurjac?
10. Ce avea înnăscut Enescu?
11. Unde a studiat G. Enescu?

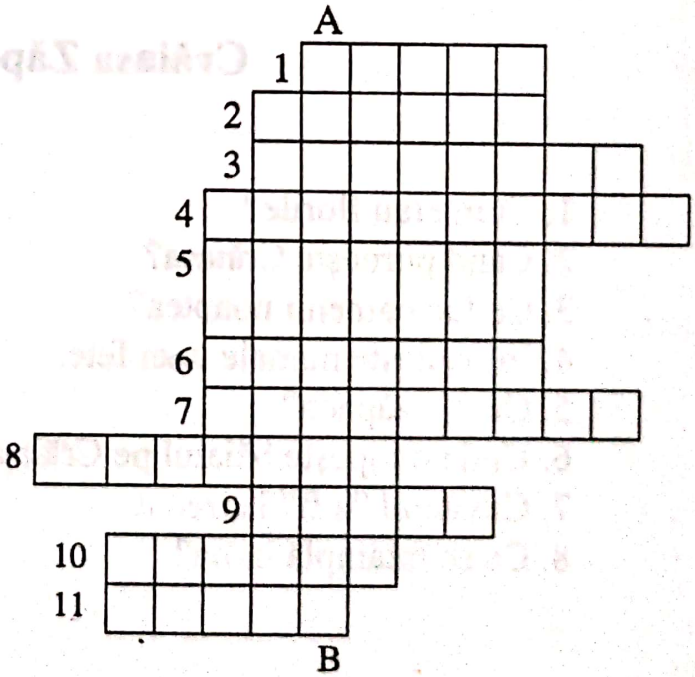

A-B – Titlul unei importante opere enesciene.

Scanned with OKEN Scanner

Viscolul

1. Cine zboară vârtej?
2. Unde trec valurile albe?
3. Cum sunt lupii?
4. De cine sunt răpiţi corbii?
5. Cine sunt înspăimântate?
6. Unde sunt nisipurile?
7. Ce fac lupii?
8. Cine însoţeşte călătorul?

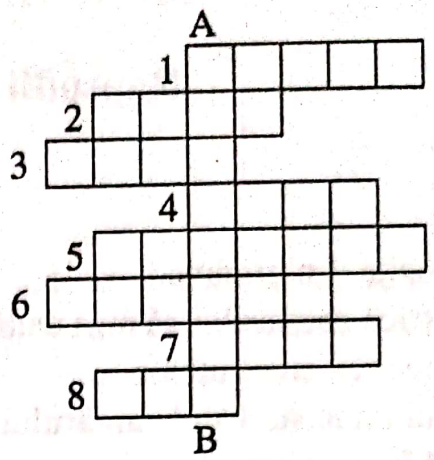

A-B – Un vânt de iarnă!

La Polul Sud

1. Apa are unde de…
2. Uscat înconjurat de apă.
3. Pe apă gheţari…
4. Gheţarii sunt şi în… munţilor.
5. Valurile pătrund şi în…
6. Pinguinii deschideau un…
7. Braţele pinguinilor sunt ca două …
8. Pinguinul e drăgălaş şi…
9. Norvegienii pescuiau…
10. Ţinuturile polare au multă…

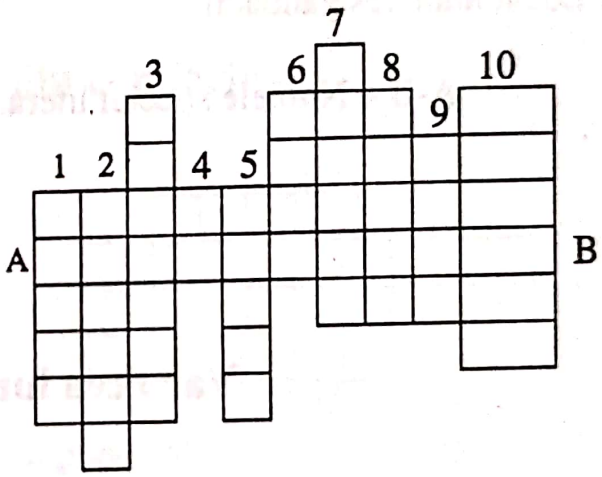

A-B – Ţinutul polar din Sud.

Un ciob de primăvară

1. "Peste un… de grădină".
2. "Ca nişte… de fluturi albe."
3. "… s-a îmbrăcat în bumbacul selenar."
4. "Au înflorit… violete de liliac."
5. "Le-a cărat pe scara Căii Lactee într-o…"
6. "… de argint ale lunii."
7. "Atlazul de… palid."
8. "În locul florilor se ivesc…"
9. "Gingaşe îmbrăcăminţi."

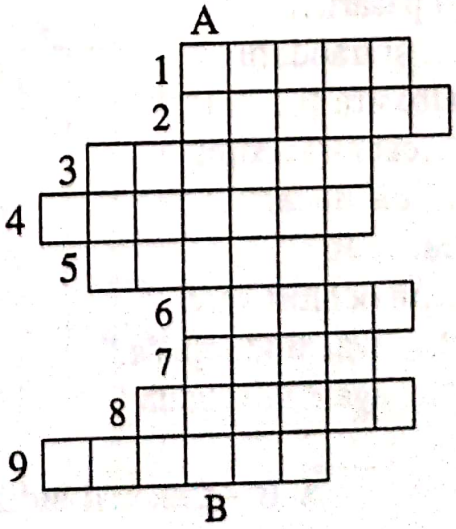

A-B – Cel mai poetic anotimp.

Scanned with OKEN Scanner

Rapsodii de primăvară

1. Se înalţă din grădină.
2. Îi e frică zarzărului să nu-i cadă.
3. Înfăţişarea crenguţelor.
4. Locul unde stă vălul zarzărului.
5. Intră în case primăvara.
6. Locul de unde se înalţă abur moale.
7. Acţiunea gândacilor domnului.
8. Locul unde ies gândacii.

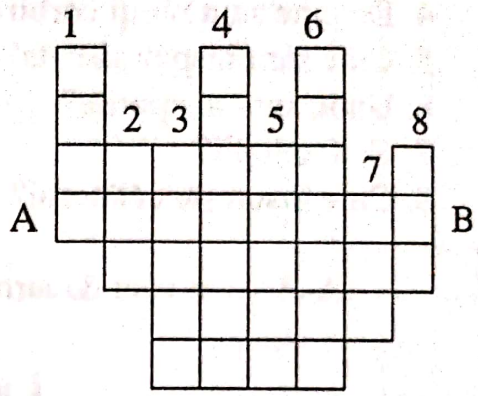

A-B – Numele speciei literare (pl).

Vara cea luminoasă

1. "…cea luminoasă."
2. "păsări…"
3. "şi păsări…"
4. "… şi trandafiri."
5. "albastre şi…"
6. "…cât nişte copii."
7. "… cât nuca."
8. "cu… albe."
9. "…în ochiuri verzi."
10. "… zvâcnind repede."
11. "… agale în văzduh."

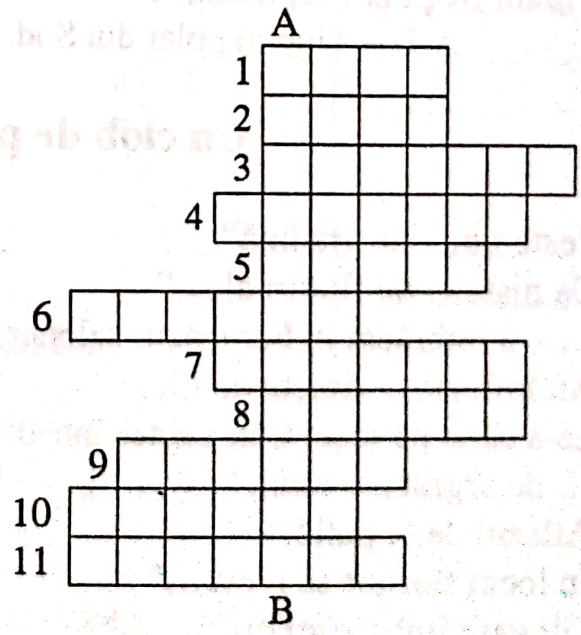

A-B – Cea mai îndrăgită perioadă a etapei şcolare.

Scanned with OKEN Scanner

În Pădurea Petrişorului

1. "ploaie..."
2. "şuier..."
3. "nuieluşe..."
4. "piţigoi..."
5. "aripi..."
6. "pene..."
7. "iepure..."
8. "foile..."
9. "frunze..."

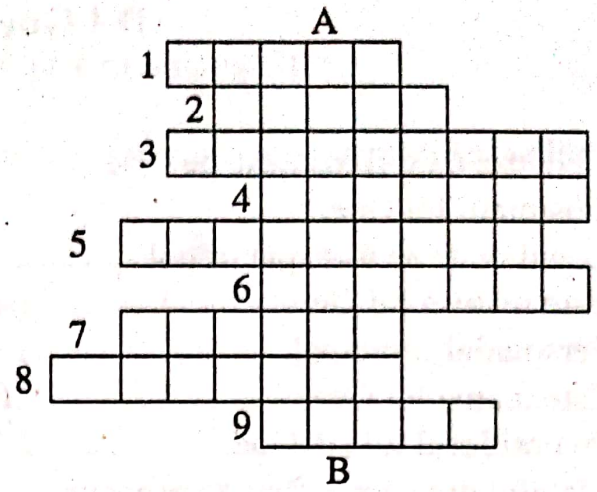

A-B – Numele autorului operei.

Amintiri din copilărie

1. Mama lui I. Creangă.
2. Mătuşa cu cireşele.
3. Mătuşa cu pupăza din tei.
4. Tatăl lui I. Creangă.

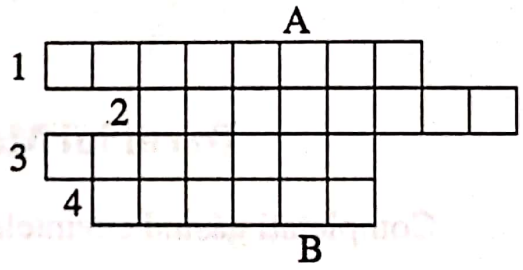

A-B – Numele personajului principal.

Amintiri din copilărie

1. Stâlpul de care lega motocei.
2. Poveştile lui Creangă au...
3. Mătuşa care avea cireşe.
4. Opusul cuvântului "a aminti".
5. Nică le ducea de mâncare.
6. Înlocuieşte cuvântul Nică.
7. Locul unde a fugit Nică de căldura verii.
8. Câinii lui l-au lătrat pe Nică.
9. Locul unde vroia Nică să vândă pupăza.

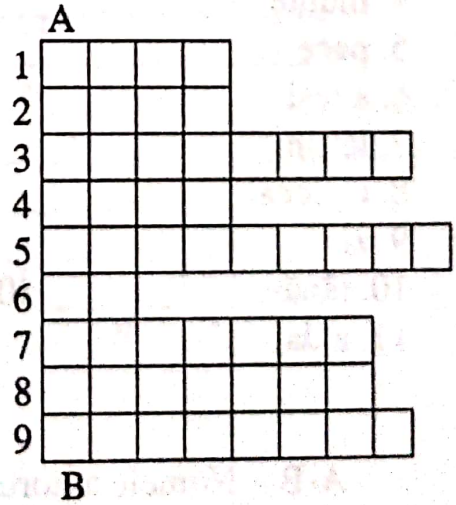

A-B – Locul naşterii autorului.

Scanned with OKEN Scanner

D-l Goe

1. Cele trei care îl însoţesc pe Goe.
2. Costumul lui Goe.
3. Locul unde se aşteaptă trenul.
4. Este mătuşa lui Goe.
5. Personajul principal.
6. Este mama lui Goe.
7. Pe coridorul lui stă Goe.
8. Metalul din care e făcută vergeaua.
9. Locul unde stau doamnele în tren.

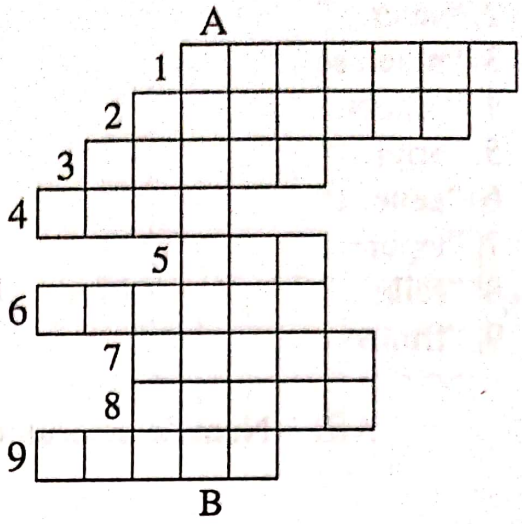

A-B – Numele autorului cărţii.

Darul lui Moş Miron

Completaţi găsind cuvintele opuse ca sens:

1. dulce
2. uşor
3. vara
4. munte
5. pace
6. a ieşi
7. ieftin
8. a pleca
9. zi
10. tânăr
11. a da

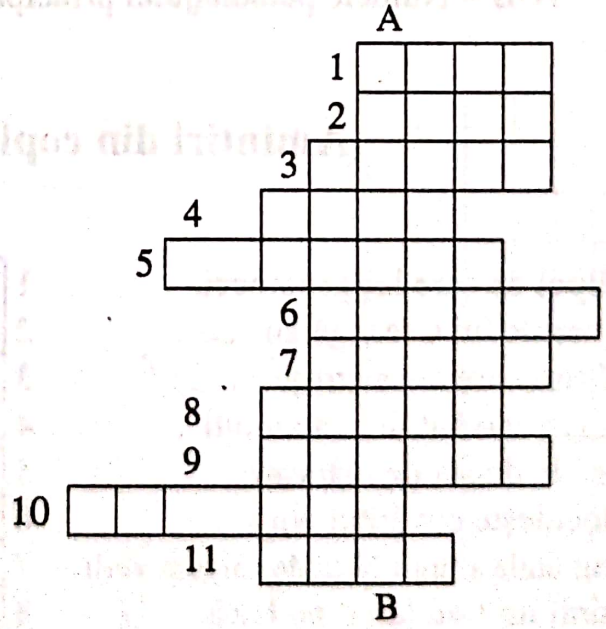

A-B – Numele autorului operei.

Scanned with OKEN Scanner

Fata babei şi Fata moşului

Completaţi găsind cuvinte asemănătoare ca înţeles celor de mai jos:

1. ladă
2. impertinentă
3. ramură
4. hapsână
5. afurisită
6. bătrân
7. muncitoare
8. a răsfăţa
9. ceartă
10. poveste

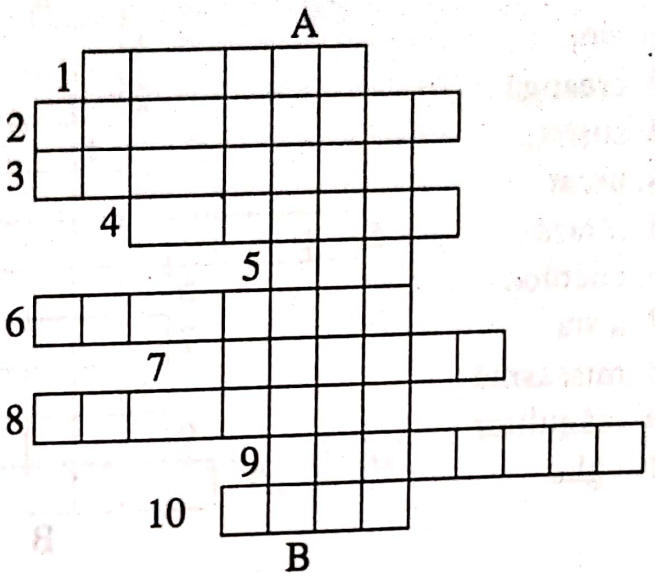

A-B – Numele autorului basmului.

Racul, broasca şi ştiuca

1. Ce critică fabula?
2. Un personaj al fabulei.
3. Alt personaj al fabulei.
4. Peştele-personaj al fabulei.
5. Ce făcea broasca?
6. Locul unde trebuia dus sacul.

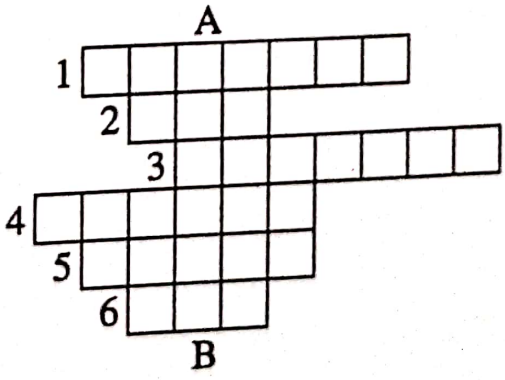

A-B – Numele speciei literare.

Scanned with OKEN Scanner

Corbul şi vulpea

Completaţi găsind sinonimele cuvintelor:

1. cioc
2. creangă
3. sustras
4. urcat
5. atrasă
6. cocoloş
7. a sta
8. mireasmă
9. măgulitor
10. glas

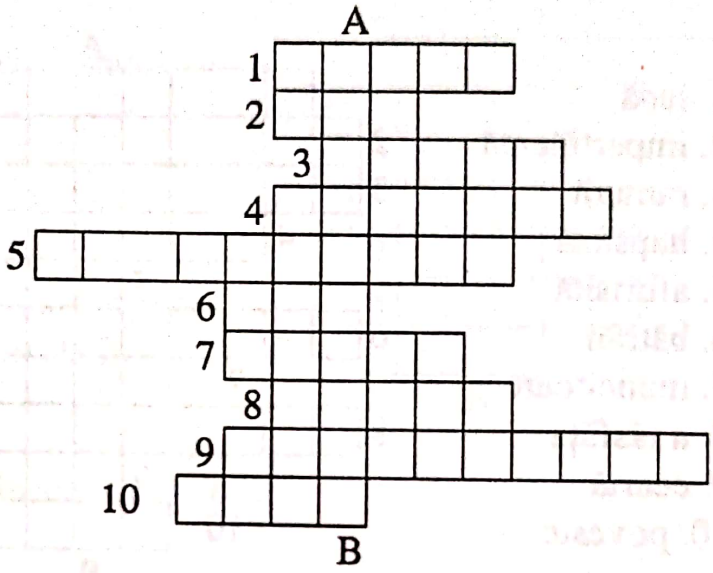

A-B – Numele autorului fabulei.

Scanned with OKEN Scanner

CUPRINS

Nota autorului	7
Cuvânt înainte (prof. metodist Olga Bojoi)	9
Informaţia literară	11
Basmul	13
Legenda	24
Naraţiunea	32
Poezia	48
Descrierea	62
Fabula	73
Anexe	79

Scanned with OKEN Scanner